

SZAKDOLGOZAT

Horjánová Alexandra

Horjánová Alexandra

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

**Kertészmérnök alapképzési
szak**

**Krizantém kiskereskedelmi forgalmazása Révkomárom
társágában, különös tekintettel a Mindenszentek ünnepi
időszakára**

Belső konzulens: Dr. Honfi Péter
egyetemi docens,
tanszékvezető

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** TTDI,
Dísznövénytermesztési
és Dendrológiai
Tanszék

Készítette: Horjánová Alexandra

Révkomárom

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzések.....	3
2. Szakirodalmi áttekintés.....	4
2.1. A krizantém jellemzése	4
2.1.1. Rendszertani besorolás, morfológiai jellemzők	4
2.1.2. A növény termesztésének kezdetei.....	9
2.1.3. A hagyományos termesztéstechnológia lépései, leírása	11
2.1.4. Talaj- és tápanyagigénye.....	13
2.1.5. A krizantém kártevői, kórokozói.....	15
2.1.6. A krizantém növényvédelme.....	19
2.2. A krizantém kereskedelme.....	22
3. Anyag és módszer	23
3.1. Anyag	23
3.2. Módszer.....	23
3.2.1. Kérdőív készítés szempontjai.....	23
3.2.2. A válaszok begyűjtése.....	37
3.2.3. A válaszok feldolgozása.....	40
4. Eredmények és értékelésük.....	41
4.1. A virágüzletek számára készült kérdőív eredményei és értékelése....	41
4.1.1. Általános kérdések.....	41
4.1.2. Kereslet a krizantém iránt	44
4.1.3. Keresletváltozások a mindenszenteki időszakban.....	47
4.1.4. Beszerzés.....	50
4.2. A vásárlók számára készült kérdőív eredményei és értékelése.....	53
4.2.1. Általános kérdések.....	53
4.2.2. Kereslet a krizantém iránt	58
4.2.3. Keresletváltozások a mindenszenteki időszakban.....	63
4.2.4. Beszerzés.....	68
5. Következtetések és javaslatok.....	70

5.1. Következtetések	70
5.2 Javaslato	72
6. Összefoglalás.....	73
7. Köszönetnyilvánítás	75
8. Irodalomjegyzék.....	76
9. Táblázatok és ábrák jegyzéke	79
9.1. Táblázatok	79
9.2. Ábrák	79

1. Bevezetés és célkitűzések

A *Chrysanthemum × morifolium* napjaink egyik legnépszerűbb dísznövénye, amelyet világszerte értékesítenek vágott virágként és cserepes dísznövényként. Magyarországon és a környező régiókban, köztük Szlovákiában is, különösen a kegyeleti ünnepi időszak körül nő meg iránta a érdeklődés. A lakosság többsége ilyenkor sírdíszítés céljából vásárolja. Erre a rövid időszakra összpontosuló kereslet nagy hatást gyakorol a termesztés időzítésére, az árakra és a piaci stratégiákra is. E szezonális ingadozás mind a termesztők, mind a kereskedők számára kihívást jelent, mivel mindkét féltől komoly tervezést igényel az esetlegesen felmerülő problémák elkerülése.

A krizantém gazdasági szerepe kiemelkedő a dísznövénytermesztésben, mivel nagy területen termesztett és viszonylag magas értékű kultúráról van szó. Azonban növény értékesítése nagyban függ a fogyasztói szokásoktól. A vásárlói igények folyamatos nyomonkövetése a sikeres eladás megvalósításához nélkülözhetetlen lépésnek tekinthető.

A kutatásom által gyűjtött információk nemcsak hozzájárulhatnak a krizantém iránti kereslet és kínálat szezonális alakulásának megértéséhez, hanem alapvető adatokat nyújthatnak a termesztési és értékesítési eljárások finomításához. A dolgozat rávilágíthat azokra a tényezőkre, amelyek befolyásolják a kereskedők és vásárlók döntéseit, ezáltal a jövőben segítséget nyújthat mind a termesztők, mind a forgalmazók számára.

A szakdolgozat célja, hogy bemutassa, miként változik a krizantém iránti piaci kereslet és kínálat az év során, különös tekintettel a fő értékesítési időszakra Révkomárom térségében. Ennek kapcsán az alábbi főbb kérdésekre keresem a választ:

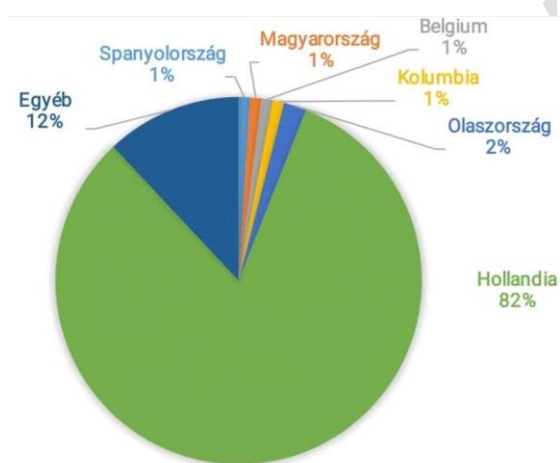
- Milyen változások tapasztalhatók az őszi időszakban az év többi részéhez képest?
- Mik azok a tényezők, amik befolyásolják a vásárlói szokásokat?
- Melyek azok a vásárlói szokások, amelyek közvetlenül befolyásolják a fő értékesítési időszakot?
- Melyek azok a krizantém típusok, amelyek legnépszerűbbek Mindenszentek idején?
- Milyen problémákba ütköznek a virágüzletek ebben az időszakban?
- Hogyan viszonyulnak a regionális kereskedők a hazai termesztőkhöz?

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A krizantém jellemzése

A *Chrysanthemum × morifolium* Ramat. világhírnevét őrzi már évszázadok óta és rendkívül széles körben termesztett növénynek számít. Európai dísznövénytermesztő nagyhatalmunk, Hollandia a vágott virágok közül, növényházi körülmények között, krizantémot termeszt a legnagyobb területen. Ezen kívül Hollandia több mint a 80%-át fedi le az európai krizantémexportnak, amelyet az 1. ábrán szemléltetnek. Sok más országban is előkelő helyen szerepel a krizantém a vágott-virág-előállításban, ilyen India, Kína, Japán, Mexikó, Olaszország, Vietnám, Indonézia vagy Korea (Griesbach, 2024). Ezeket az országokat a 1. táblázatban szemléltetem a termesztőfelület méretével együtt. Az évezredek át folytatott nemesítői munka által elért eredmények lehetővé tették, hogy a kerti krizantém világszinten az első tíz legfontosabb vágott és cserepes dísznövény között szerepeljen (Anderson, 2007).

1. ábra: Az európai vágottkrizantém-exportot szolgáltató országok eloszlása (Forrás: Eurostat, 2022)

1. táblázat: Legfontosabb vágottkrizantém-termesztő országok (Forrás: Eurostat, 2022)

Ország	A termesztés területe ha-ban	Év
India	31,000	2022
Kína	7,987	2020
Japán	4,314	2020
Mexikó	2,807	2022
Olaszország	1,180	2005
Indonézia	1,091	2016
Kolumbia	919	2018
Vietnám	800	2008
Korea	303	2020
Thaiföld	440	2013
Hollandia	600	2022
Németország	25	2021
Lengyelország	43	2020
Törökország	127	2022
Ecuador	65	2022

2.1.1. Rendszertani besorolás, morfológiai jellemzők

A növény tudományos elnevezése a görög chrysos és anthemon szavak összetételéből ered, amely magyar fordításban annyit tesz, aranyvirág (Hieke, 1971).

Rendszertanilag az *Asterales* rend, *Asteraceae* család, *Asteroideae* alcsalád képviselője, ennek megfelelően hordozza a fészkesvirágzatúakra jellemző tulajdonságokat. Az ellaposodott virágzati tengelyen a virágok szorosan egymás mellett kapnak helyet, illetve a fészkesvirágzatot alulról módosult fellevelek, azaz pikkelylevelek ölelik körül, amelyek a krizantém esetén

hártyás szélűek. Az egészében virágnak tűnő virágzat, azaz *pseudanthium* részét képezik továbbá a nyelves (sugár) és csöves (kög) virágok. A növények díszítőértékét főként a virágok formája és nagy skálát felölelő színe határozza meg, amely nem csak dísznövényként teszi értékké, hanem a megporzó rovarokat is csalogatja. A *Chrysanthemum* × *morifolium* életformáját tekintve félcserjék vagy cserjék közé sorolható. Szára dudvaszár, amely enyhén fásodik, a növény közepesen szőrözött. Szórt levélállású, a levelek formája, tagoltsága, valamint levélszéle fajtánként eltérő tulajdonságokat mutat. Legjellemzőbb a hasadt és szeldelt tagoltság, valamint a csipkés és fogazott ill. a csúcsi levelek esetén az ép szél (Erős-Honti, 2018, Honfi, 2006, Turcsányi, 1995, Tóth *et al*, 2008).

A fajtatípusokat ill. fajtákat több szempont alapján csoportosíthatjuk, mint például a növekedés, vagy a virágzati forma (2. ábra).

Növekedés szerint: - cserepes: ezekre a fajtákra jellemző, hogy önmaguktól elágazók, kompakt növekedésűek, egy tövön sok virágzatot fejlesztenek

- vágott: magas és középmagas fajták tartoznak ide

Virágzati formák szerint: - Egyszerű virágzati forma: - egyszerű vagy margaréta

- féltelt

- Anemone virágzati forma: - Anemone-virágú

- Pyrethrum-virágú

- Telt virágzati forma: - pompon

- gömb vagy labda

- lapított gömb

- félgömb

- balett

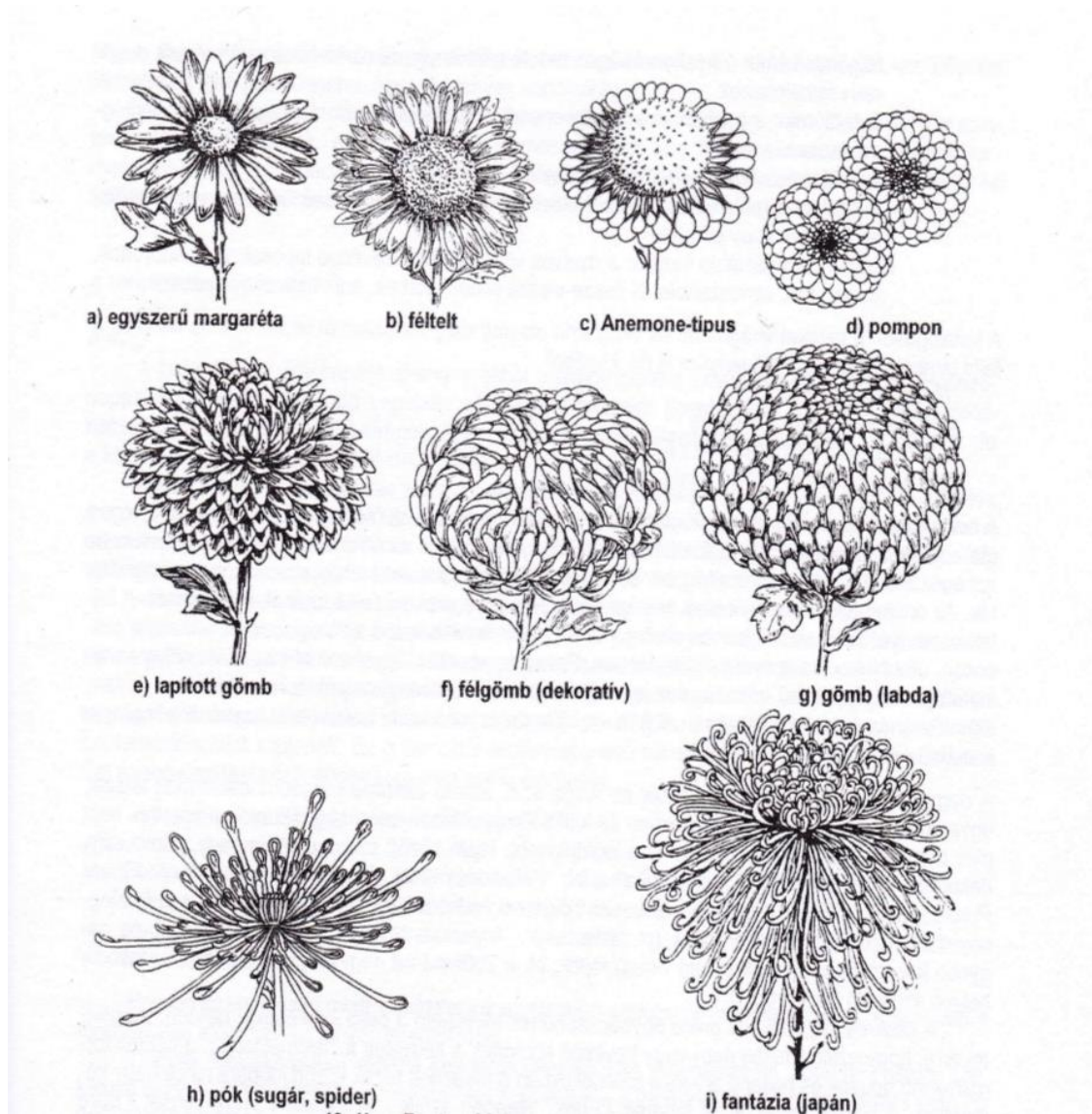
- ernyő

- sugár, pók vagy spider

- japán vagy fantázia

(Szántó és Honfi, 2016)

2. ábra: A krizantém virágzati típusai (Forrás: Szántó és Honfi, 2016)

A *Chrysanthemum* nemzetségbe tartozó fajok száma gyakran változik az éppen aktuális kutatások eredményeitől függően. Hieke (1971) és Anderson (1987) kb. 200 fajt sorolnak a nemzetségbe, míg más szakirodalmak szerint ez az érték kb. 150-re tehető. Honfi (2006) szerint a *Chrysanthemum* fajok számában felmerülő kétségek okai között szerepel a nevezéktani bizonytalanság, valamint az, hogy a rendszertani kutatások során az egyes növényeket esetenként új nemzetségekbe sorolták. Jelenleg a nemzetségbe kb. 40 faj tartozik (Hadizadeh *et al*, 2022, Hao *et al*, 2022, POWO, 2025).

A ma nagy területen termesztett és rendkívüli fajtaválasztékkal rendelkező *Chrysanthemum* × *morifolium* nemesítésében több faj is fontos szerepet játszott, mint például a *Chrysanthemum indicum* L. (3. ábra). Ez az évelő faj Kínában és Japánban honos, magassága 30-90 cm. Hajtásai vékonyak, az egész növény szürkén szőrözött. Levelei vékonyak, tojásdad alakúak, osztottak, fogazott szélűek. Ősszel virágzik, a nyelves és a csöves virágok egyaránt élénksárga színűek. A kerti krizantém egy másik fontos szülőfaja a *Chrysanthemum morifolium* Ramat., amely a 4. ábrán látható. Szintén Kínából származó évelő fajról beszélünk. Magassága 60-150 cm, szára felfelé törő és merev. Levelei 5 cm hosszúak, vastagok, a fonáki oldalon fehéren nemezesen szőrözöttek. Fészekvirágzatában, mely szintén ősszel nyílik, a nyelves virágok fehérek, míg a kögvirágok sárgák (Hieke, 1971, Honfi *et al*. 2008).

3. ábra: *Chrysanthemum indicum*
(forrás: Liu Yu Shan, 2020)

4. ábra: *Chrysanthemum morifolium*
(forrás: Etsy, 2021)

A POWO (2025) jelenlegi álláspontja szerint a nemesítésben részt vett fajok közé sorolható továbbá a szintén Kínában őshonos, élő *Chrysanthemum argyrophyllum* Y. Ling, a *Chrysanthemum dichrum* (C. Shih) H. Ohashi & Yonek., a *Chrysanthemum nankingense* Hand.-Mazz., valamint a Kelet-Európában és az ázsiai kontinens nagy részén őshonos *Chrysanthemum zawadzkii* Herbich.

A *Chrysanthemum* nemzetségbe tartozó legtöbb faj ún. rövidnappalos növények közé tartozik, csak pár képviselő sorolható a fotoperiodikusan közömbösek közé. Ezek szerint a növény virágzását a rövidnappalok beállta váltja ki, amely a természetben az őszi ill. téli időszakot jelenti. Mesterséges környezetben a rövidnappalok szabályozására szolgálhat a sötétítés a március 15-től szeptember 15-ig tartó időszakban. Hieke (1971) a 14 órát említi mint kritikus nappalhossz. Ennél rövidebb nappalok esetén a növény nem termel elegendő „fékező anyagot“, amely meggátolja a virágképződést. Paksy (2008) művében olvashatunk a fitokrómok, azaz fényérzékelő fehérjék szerepéről, melyből kiderül, hogy az előbb említett fékező anyag valójában a fitokróm aktív formáját jelenti. Szántó és Honfi (2016) szerint a kritikus nappalhossz, ami fajtánként eltérést mutathat 13-13,5 ill. 14-14,5 óra. Ehhez a tulajdonsághoz szorosan kapcsolódik a fajták egy következő csoportosítási lehetősége, a reakcióidő szerinti csoportosítás. A reakcióidő megadja azt az időt, ami a kritikus nappalhossz beállta és a virágzás között telik el.

Reakcióidő szerinti csoportosítás: - korai: 7-8 hetes

- középkorai: 9-11 hetes

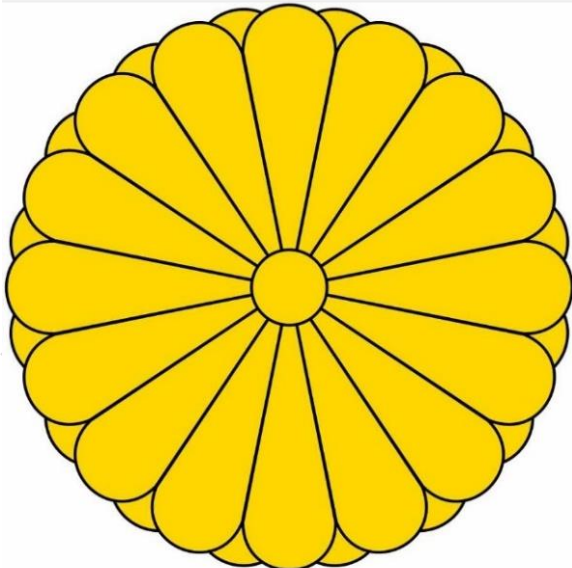
- kései: 12-14 hetes

(Szántó és Honfi, 2016)

2.1.2. A növény termesztésének kezdetei

A krizantém termesztése már időszámításunk előtt megkezdődött. III. Thotmesz fáraó uralkodásának idejéből (kb. Kr. e. 900) maradtak fent a krizantémot ábrázoló domborművek. Konfucius Kr. e. 500-ban megjelent könyve szerint a kínaiak gyógyászati céllal termesztésbe vonták a növényt. Keleten olyan népszerűségnek örvendett, hogy Kr. e. 1500-ban elneveztek róla egy várost, Chu-shien-t (*Chrysanthemum* város). Kr. u. 385-ben Korea krizantém magokat ajándékozott Japánnak (Anderson, 2007), bár Leinfelder (1994) szerint csak a 8. században került át Japánba a növény. Az országban kedvelt időöltéssé válik a krizantémtermesztés, majd hamarosan nagy jelentőségű növényé női ki magát. Kulturális eseményeket rendeznek a tiszteletére, beleértve a *Chrysanthemum* Napot, mely a boldogság fesztiváljaként ismert. A császári családot oly mértékben lenyűgözte, hogy 1100-ban a címernövényükké válik a krizantém, amely az 5. ábrán látható. Ezen túl 1878. december 27-én létrehozott legjelesebb japán kitüntetés, a *Chrysanthemum*-rend (6. ábra) is a növény nevét viseli (Anderson, 2007, Honfi *et al.* 2008, Leinfelder, 1994).

5. ábra: A japán császári ház címere
(forrás: Nilsson, 2006)

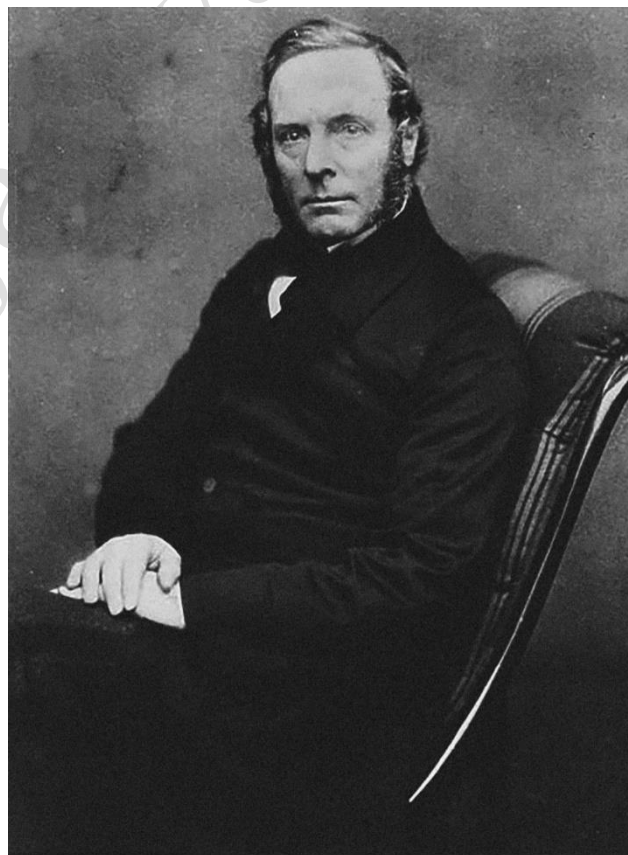

6. ábra: A Chrysanthemum-rend
(forrás: Awalin, 2016)

A feltehetően 1688-ban, Ázsiából Hollandiába érkező első krizaném tövek gyorsan elpusztultak. Anderson (2007), Burbidge (1884) és Dowrick (1953) írásai szerint 1754-ben kis virágú típus került Hollandiából Angliába *Matricaria japonica* néven. A növény tisztázatlan körülmények között eltűnt. Végül 1789-ben Pierre-Louis Blancardnak köszönhetően, aki 3 fajtát tudott sikeresen behozni Kínából Franciaországba, megkezdődhetett a krizantém térhódítása Európában. A három fajtából csak egy maradt fent, amely az „Old Purple“ nevet kapta. 1795-ben elérte Londont, ahol alig 3 évtized alatt az egész szigetet meghódították „Kína rózsái“. 1830-ban megrendezték az első krizantémkiállítást Norwich városában, ahol már több különböző színű és virágzati formájú növény került bemutatásra (Burbidge, 1885). Anglia, Franciaország és Németország intenzív nemesítői munkájának köszönhetően, a fajtaválaszték bővülésével a XIX. századra Európa-szerte népszerű és közkedvelt virággá vált a krizantém. Továbbá fontos évszámnak számít 1827, mikor is egy nyugdíjba vonult francia tiszt, Bernet kapitány sikeresen tudott krizantém magot előállítani Európában, ezzel beírva magát a növény történelmébe, hisz előtte számos angol és francia kertész próbálkozott már sikertelenül. Feljegyzések szerint egy bizonyos Mr. Wheeler volt az első angol nemesítő, aki Oxfordban tevékenykedett. Fontos megemlítenünk Robert Fortune (7. ábra) nevét, aki több éven keresztül

7. ábra: Robert Fortune, aki behozta Európába a pompon virágzati típust (Forrás: *Chelsea Physic Garden, 2024*)

kutatta Kína különleges növényeit, közöttük a krizantémot is. 1846-ban, miután visszatért Európába, bemutatta a pompon virágzati típust, amely ugyan Angliában nem, de Franciaországban annál nagyobb népszerűségnek örvendett. Fortune tovább folytatta munkásságát és 1862-ben bemutatta az első változatos formákkal rendelkező japán fajtákat is (Anderson, 2007, Burbidge, 1885, Dowrick 1953, Honfi *et al.* 2008, Smith, 1984).

A növényt a XIX. század elején mutatták be az Egyesült Államokban. A William 'Penn' nevet viselő fajtát Robert Kilvington mutatta be 1841-ben a Pennsylvániai Kertészeti Társaság találkozóján. Sokáig csak kerti növényként tartották számon, de 1860 körül egyre népszerűbbé váltak az üvegházakban is, valamint a nemeítés is új lendületet kapott. Megfigyelhető volt a különbség, hogy míg Európában a kínai, Amerikában inkább a japán fajtákat részesítették előnyben (Anderson, 2007, Smith, 1984).

2.1.3. A hagyományos termesztéstechnológia lépései, leírása

A nagyvirágú fajták nagyon igényesek, speciális körülményeket igényelnek, ezért termesztésük leggyakrabban üvegházban vagy fóliasátorban történik. A megfelelően értékesíthető, versenyképes áru előállításához nélkülözhetetlen, hogy optimális feltételeket tudjunk biztosítani a növény számára (Volf, 1981, Vonsik, 2006).

A talajelőkészítést és ültetést megelőzően a termesztési kívánt fajta igényeit ill. a termesztés technológiáját figyelembe véve előre ki kell számolni a növényesűrűséget, annak érdekében, hogy megfelelő mennyiségű szaporítóanyag legyen előállítva, vagy rendelve a szaporítóanyagot forgalmazó cégtől. Az ültetési sűrűség függ a fajta növekedési erélyétől, a virágzat méretétől, technológiailag pedig attól, hogy történik-e visszacsípés ill. hány szálat hagyunk meg. Az egy m²-en megnevelhető virágszám 50-60 szál közé tehető (Örvössy *et al.*, 2008, Vonsik, 2006).

A termesztőberendezésben ki kell alakítani az ágyásokat, amelyeket 100-140 cm szélesre kell tervezni. Ennél szélesebb ágyások esetén az egyes növényápolási munkák, mint például a bimbózás problémássá válhat. Az ágyások között 40-50 cm széles művelőutakat szükséges hagyni annak érdekében, hogy a termesztés során szükséges feladatok kényelmesen, a növények károsítása nélkül elvégezhetőek legyenek. Az utak takarása igény szerint lehetséges a gyomosodás megakadályozása és a könnyebb karbantarthatóság érdekében. A támasztóberendezés, ami a krizantémháló kifeszítésére és megtartására szolgál, is ültetés előtt kihelyezendő. A frissen ültetett dugványok védelme érdekében ajánlott a nyári időszakban árnyékolni, pl. Raschel-hálót kifeszíteni az ágyások fölé (Örvössy *et al.*, 2008, Vonsik, 2006).

Az ültetést minden esetben megelőzi a talajelőkészítés művelete. Ennek célja, hogy a friss gyökeres dugványok megfelelő minőségű talajba kerüljenek és biztosítva legyen számukra minden feltétel a begyökeresedéshez, a növekedés megindulásához. Ideális esetben szerves marhatrágyát forgatnak a talajba 25 cm mélységben, amelynek ajánlott mennyisége 15-20 kg/m². Fontos az ágyak teljes gyommentessége, ill. a talaj apró morzsás szerkezetének biztosítása. A talajfelszínre kijuttatható 120-140 g/m² komplex műtrágya is az ültetés előtt, ezt 4-5 cm mélyen szükséges a talajba forgatni (Szántó és Honfi, 2016).

Az ültetés időpontjára befolyással vannak a fajta tulajdonságai, illetve az, hogy hány szátra neveljük a növényt. Ha az állományban visszacsípést alkalmazunk, a kiültetés korábban, ha egyszálasra neveljük, később történik. Legkorábban május végén szokták kezdeni a növény ültetését, de jellemzően a júniusi és júliusi hónapok számítanak fő időszaknak. A fajta tenyészterületigényének megfelelően, előre kiszámolt sor és tőtávolságra történik az ültetés. Fontos szempont, hogy az ültetés során ne tömörítsük össze a talajt a gyökérzet körül, ezzel elkerülhetjük annak pusztulását a levegőtlen körülmények miatt. Az ültetési mélységet tekintve a növény csak a földlabda eredeti szintjéig kerüljön a talajba. Bevált módszernek számít az is, hogy a klasszikus értelemben vett ültetés helyett a növény gyökérzetét az öntözővízzel mossák bele a talajba, ami történhet magas foszfortartalmú műtrágya oldattal is. Az állomány beállásáig célszerű a növényeket felülről öntözni és csak ezután váltani csepegtető öntözésre. Fontos figyelemmel kísérni, hogy esetleges dugulás esetén ne alakujanak ki száraz foltok a természetösterületen. A tömlős módszer alkalmazásánál további szempont az öntözés időpontja, mivel naplemente előtt az öntözővíznek fel kell száradnia a levelek felületéről. Ezzel számos növényvédelmi problémát előzhetünk meg (Örvössy *et al.*, 2008, Szántó és Honfi, 2016).

A hagyományos termesztés során jellemző munkafolyamat, hogy az ültetés utáni 2-3 hétben a növényt kézzel, finoman visszacsípjuk az 5.-6. levél felett. Ennek hatására egy dugványon több hajtás kezd növekedni, amelyekből az ágyás szélső során 3, a középsőkből 2 legerősebb és legjobb állású hajtást hagyják meg. A visszacsípés után 2-3 soron krizantémhálót feszítenek ki a támrendszerre, ezzel biztosítják a növények egyenes, függőleges növekedését (Örvössy *et al.*, 2008, Szántó és Honfi, 2016).

A rövidnappalos kezelést a hagyományos termesztésben is alkalmazzák, annak érdekében, hogy az állomány biztosan kivirágozzon a kegyeleti ünnepre. A sötétítés során fekete fóliával vagy szövettel takarják a növényeket, hogy azok hosszú éjszakát észleljenek. Fontos, hogy a felhasznált anyagon ne legyen sérülés és egészen a talaj szintjéig takarjon,

ezáltal ne juthasson be zavaró fény. A sötétítés kezdete függ a fajta reakcióidejétől, általánosan augusztus 15-től szeptember 15-ig tart (Örvössy *et al.*, 2008, Szántó és Honfi, 2016, Vonsik, 2006).

A nagyvirágú fajták termesztésében nagy kézimunkaigényű feladat a bimbózás. Ilyenkor a főbimbó mellett megjelenő oldalbimbókat kell eltávolítani, hogy a növény azokat ne nevelje tovább. A vegetatív fejlődés időszakában is megfigyelhető, hogy a levelek tövében újabb oldalhajtások fejlődnek, ezeknek ugyancsak szükséges az eltávolítása. A folyamatot újra és újra többször érdemes elvégezni, hogy a növényről időben lekerüljön minden felesleges hajtás, és a növény csak a főbimbó fejlődésére fókuszáljon (Örvössy *et al.*, 2008).

A virágszedés a talajfelszín felett közvetlenül, kézzel, törve, vagy metszőollóval vágva történik. Abban az esetben, ha a vágottvirágot még tárolni kell, a növény vízfelvételét gátolhatja, ha a szár alsó része fásodott. Ilyenkor szükséges annak rövidítése. Tárolásnál és szállításnál is ügyelni kell arra, hogy a virágzatok ne nyomódjanak össze, illetve rázkódás is hatására könnyen sérülhetnek (Örvössy *et al.*, 2008).

2.1.4. Talaj- és tápanyagigénye

A sikeres termesztés elengedhetetlen része a megfelelő szerkezetű talaj. Ennek érdekében célszerű évente egyszer szerves anyaggal gazdagítani a talajt. Erre a célra alkalmas az érett komposzt, vagy istállótrágya, de zöldtrágyázást is végezhetünk, ha ügyelünk rá, hogy ezzel együtt ne kerüljenek gyommagok a termesztőterületre. Fontos, hogy győződjünk meg az istállótrágya klórmentességéről. A kultúra kiültetése előtt alkalmazható elővetemény, amelyre a gabonafélék, ill. a pillangósok megfelelőek. Az előbb felsorolt műveletek többek között javítják a talaj humusztartalmát, valamint vízgazdálkodását. A kellően levegős talaj elérése érdekében, ha szükséges, használhatunk perlitet vagy kéregzúzalékot, ezek mind hozzájárulnak a növény megfelelő fejlődéséhez (Szántó és Honfi, 2016, Topor *et al.*, 2008, Vonsik, 2006).

Sekélyen gyökeresedő növény lévén törekednünk kell arra, hogy a tápanyagokat az öntözés során ne mossuk a talaj mélyebb rétegeibe. Ehhez segítségünkre lehet a talajtakarás, amely további hasznos szolgálatot is tehet. A talaj kevésbé tömörödik alatta, így nem kell a talajlazítással foglalkoznunk, védi a talajt a túlzott felmelegedéstől és kiszáradástól, mérsékeli a gyomosodás mértékét, növényvédelmi szempontból pedig, csökkentheti a talajból fertőző gombás betegségek veszélyét (Szántó és Honfi, 2016, Topor *et al.*, 2008, Vonsik, 2006).

A krizantém tápanyagigénye a legtöbb hajatott kultúrához hasonlóan nagy és fenológiai fázisonként eltérést mutat. Azonban arra, hogy a kijuttatott tápelemek hasznosulni tudjanak, a

növény megfelelően fejlődjön és megőrizzük a jó kondícióját, számos környezeti tényező is hatással van, mint a víz és páratartalom, a fény, a hőmérséklet vagy maga a levegő (Paksy *et al*, 2008).

A hőmérséklet szabályozására szükséges, hogy a termesztőberendezés rendelkezzen fűtéssel illetve szellőztethető felületekkel esetleg ventilátorokkal, amelyek a nyári hőségben a hőmérsékleten kívül a páratartalom szabályozására is szolgálnak. A krizantém számára az ideális hőmérséklet 16 és 20°C közé tehető. A megfelelő bimbóképződés számára az éjszakai hőmérséklet különösen mérvadó mivel a 15°C alatti, valamint a 25°C feletti éjszakai hőmérséklet ebben az időszakban fejlődési zavarokat okozhat, ami kitolhatja a virágzás időpontját, befolyásolhatja a minőséget és az áru eladhatóságát (Paksy *et al*, 2008).

A krizantém a dísnövények között ugyan jó sótűrő képességgel jellemezhető, ennek ellenére nem árt figyelemmel kísérni az EC-szintet, hogy elkerüljük a gyökérszövet pusztulását. Talajon történő termesztés esetén 7,2-es pH értékig sikeresen termesztendő, ám ezt a felső határt átlépve a növény sokkal nehezebben lesz képes a tápanyagok felvételére. A túlzottan lúgos kémhatás (8-as pH felett) pedig mérgezőnek számít a krizantém számára. Ennek megfelelően fontos nem csak a talaj, hanem az öntözővíz vizsgálata is (Paksy *et al*, 2008, Horinka, 2010).

A makroelemek közül a növény foszforigénye számít a legalacsonyabbnak. A bimbófejlődés kezdetétől a virágzásig fokozottabb, a tenyészidőszak többi részében egyenletesnek mondható a foszforigény. A foszfor hiánya sárgás-vöröses elszíneződést okozhat az alsó leveleken, a növény szürkülhet, valamint a új levelek mérete elmaradhat az egészségestől. A túladagolása akadályozhatja a mikroelemek felvételét és hasznosulását (Horinka, 2010).

A nitrogén biztosítására érdemes nagy hangsúlyt fektetni különleges tekintettel az ültetés utáni 2-6. héten, amikor a legjelentősebb a növekedés mértéke. A zöldtömeg növekedésével a növény nitrogénigénye is fokozatosan növekszik. A nitrogénhiány több módon is megmutatkozhat, mint a gyenge, fakó, egészségestől alacsonyabb növény, vagy ha a levelek keskenyebbek, alulról sárgulnak, lassabb virágképzési folyamat és gyengébb minőség alakul ki. Növényvédelmi problémákon kívül a nitrogén túladagolása okozhatja a növény megnyúlását, túlzott vegetatív növekedését, valamint a virágzás is elhúzódhat (Horinka, 2010).

A kálium szintén nagyban befolyásolja a megfelelő növényfejlődést, hisz hiányában a fejlődés elmarad az egészségestől, a szár a vártnál gyengébb, ami később a virágzat méretére is

hatással lesz. A tenyészidőszak során a növény káliumból veszi fel a legnagyobb mennyiséget (Horinka, 2010).

A tápoldatozás során figyelembe kell venni a növény fejlődési időszakát és ahhoz megfelelően igazítani annak összetételét. Az ültetés után foszfortúlsúlyos starter műtrágya oldat alkalmazása nagyban hozzájárul a sikeres begyökeresedéshez. Ezt követően a növekedési időszakban egyenlő arányú nitrogén : kálium tartalmú tápoldattal biztosítható az egészséges zöldtömeg-fejlődés. A kritikus nappalhossz elérésétől számítva elkezdődik a virágfejlődési időszak, mikor is a káliumot 1:2 arányba kell megemelni. A mikroelemek közül a vas utánpótlására kell fokozott figyelmet fordítani (Örvössy *et al.*, 2008).

2.1.5. A krizantém kártevői, kórokozói

2.1.5.1. Krizantémlevél-fonálféreg (*Aphelenchoides ritzema-bosi* Schwartz)

A levél-fonálférgekre általánosan igaz, hogy főként a levelek gázcserenyílásain keresztül jutnak be a szövetbe, valamint az, hogy az életben maradáshoz szükséges számukra az elegendő mennyiségű víz. Így a nedvesebb, párásabb környezethez ragaszkodva a krizantémlevél-fonálféreg elsősorban a talajhoz közel eső leveleket károsítja. Szájnyílásukon tüskeszerű képződmény található, ennek segítségével veszik fel a táplálékot a szövetek sejtjeiből. Tojásaikat a külső környezettől védve, a levél lemezébe rakják, majd az innen előtörő állatok táplálkozás céljával tovább haladnak a még nem fertőzött levelekre. A kártevő nemzedékszama sok. A fertőzés alulról indul, a levélen erek által határolt sárgás foltok képződnek, a levél később megbarnul, megfeketedik (8. ábra). Az elhalt levél sokáig a száron csüngve marad. Főleg sűrű térállású növényeknél, az összeérő levelek miatt a fonálféreg gyorsan elterjedhetnek az egész állományban. A károsított növények fejlődése egyenetlen, száruk alulról felkopaszodik (Hudec *et al.*, 2023, Szántó és Honfi, 2016, Sebestyéné *et al.*, 2008).

8. ábra: A krizantém-levélfonálféreg (*Aphelenchoides ritzema-bosi*) kártételének tünetei (forrás: Bird, 2021)

2.1.5.2. Gyökérgubacs-fonálféreg (*Meloidogyne* spp.)

A gyökérgubacs-fonálféreg zöldség- és dísznövény-kultúrákat egyaránt károsító kártevők. Növényházi körülmények között akár 10 nemzedékük is kifejlődhet egy évben. Mivel endoparazitákról van szó, a fejlődésük a növény szövetein belül történik. A gyökéren apró, 1-20 mm-es gubacsokat képeznek. Egy gubacsot felvágva több kártevőt is találhatunk annak belsejében. Az erősen fertőzött növények, mivel a víz- és tápanyagszállításuk gátolt, ezért hervadnak, sárgulnak, fejlődésben elmaradnak, tápanyaghiány tüneteit mutatják és virágzatuk mérete jelentősen csökken (Hudec *et al.*, 2023, Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.5.3. Nyugati virágtripsz (*Frankliniella occidentalis* Pergande)

Rendkívül széles gazdanövénykörrel rendelkező, polifág kártevő, ami világszerte komoly problémákat okoz a növényházi termesztőlétesítményekben. Megfelelő körülmények között akár 7-12 nemzedéke is lehet, amelyek egymást legtöbbször átfedik. A nőtény tripszek a növényi szövetekbe helyezik tojásaikat, ezzel is nagyban nehezítve a növényvédelem sikerességét. A tripszek szívogatásának hatására a krizantém teljesen értékesíthetlenné válhat, a szirmok, így a virágzat torzulása, valamint az ezüstös elszíneződés miatt (9. ábra). Veszélyességét tovább fokozza, hogy számos vírus számára vektor (Bozsik *et al.*, 1997, Fakas *et al.*, 2018, Hudec *et al.*, 2023, Molnár *et al.*, 2011, Sebestyén *et al.*, 2008).

9.ábra: A nyugati virágtripsz kártétele a krizantém virágzatán (Forrás: Jandricic, 2017)

2.1.5.4. Üvegházi molytetű (*Trialeurodes vaporariorum* Westwood)

Sok tápnövényes faj, zöldség- és dísznövények széles körét károsítja. A mi éghajlatunkon csak növényházakban képes áttelelni, ott akár egész évben növényvédelmi gondokat okozva. Pusztán a szívogatással ritkán okoz nagyobb károkat, viszont mézharmat ürítésével jó táptalajt biztosít a korompenész számára, ami már jelentősen csökkentheti a tápnövény értékét. Vírusbetegségek hordozója (Hudec *et al.*, 2023, Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyénne *et al.*, 2008).

2.1.5.5. Levéltetvek (*Aphididae*)

Krizantémkultúrában leggyakrabban károsító fajok:

- Sárga szilva-levélteű (*Brachycaudus helichrysi* Kaltenbach)
- Zöld bogáncs-levéltetű (*Brachycaudus cardui* Linné)
- Csíkos burgonya-levéltetű (*Macrosiphum euphorbiae* Thomas)
- Uborka-levéltetű (*Aphis gossypii* Glover)

Polifág fajok. Pár nap alatt, igényeiknek megfelelő körülmények mellett tömegesen képesek megjelenni a növényeken. A krizantém esetében a leveleket és a bimbókat károsítják, így azok torzulnak, nem fejlődnek kellő módon, valamint a mézharmat termelése után felütheti a fejét a korompenész. A növény számára veszélyes vírusok hordozói. Ilyen a krizantém B és uborkamozzaik vírus (Hudec *et al.*, 2023, Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyénne *et al.*, 2008).

2.1.5.6. Közönséges takácsatka (*Tetranychus urticae* Koch)

A növényházi körülmények kedvezőek a kártevő számára, így folyamatosan és gyorsan tud szaporodni, főleg a nyári időszakban. Egy évben akár 10-12 nemzedéke is kifejlődhet. Szájszervükkel nemcsak a növények nedveit szívogatják, hanem klorofillelhalást is előidéznek a szívogatás nyomán a levélszövetbe juttatott nyálukkal. Ennek megfelelően a levél színi oldalán először apró szívásnyomok jelennek meg, majd a sárgulás kiterjed az egész levéllemezre. A megsárgult leveleknek először megszűnik a fotoszintézise, majd lehullanak. A növény állapota romlik, ami a virágzásra is kihat. A közönséges takácsatka a pókszabásúak közé tartozik, jellemző rá, hogy a tápnövényen finom szövedéket hoz létre, ami segíti a mozgásukat, ezen kívül beletapad az ürülékük és a növényvédő szerek ellen is védelmet nyújthat számukra (Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyénne *et al.*, 2008).

2.1.5.7. Krizantém törpülés (kórokozója: *Chrysanthemum stunt viroid*, CSVd)

A kórokozó egyéb más dísznövénykultúrákban is károsít, mint *Ageratum sp.*, *Dahlia sp.*, *Petunia spp.*, *Vinca major*, *Verbena spp.*. A krizantémfajtáktól függően változatos tüneteket produkálhat. Jellemző, hogy a fertőzött dugványok begyökeresedése nem megfelelő, így

nagyban gátolt azok víz- és tápanyagfelvétele. A virágzás időpontjára is hatással van, valamint akár 50%-os visszamaradottság is megfigyelhető a fejlődésben. A vírusfertőzöttség hatására pár mm átmérőjű sárga foltok alakulhatnak ki a levéllemezen (Tóth, *et al.*, 2008, Tóth *et al.* 2013).

2.1.5.8. Krizantém fehérrozsda (kórokozója: *Puccinia horiana* Koch)

Japánból behurcolt kórokozó, gazdanövényei a *Chrysanthemum* nemzetség fajai. Szaporítóanyaggal terjed, növényházakban az anyanövényeken könnyedén áttelel. Bazídiumos gombák közé tartozik és hiányos fejlődésmenettel jellemezhető. A 'Palisade' az egyik legfogékonyabb fajta a krizantém fehérrozsdával szemben. A tünetek a levélen és a száron jelentkeznek. A levél színi oldalán sárgás-zöld kerek, besüppedő foltok alakulnak ki, ezeknek megfelelően a fonákon megjelennek a kidudorodó, először fehér, később barnuló teleutotelepek (10. ábra). A levelek később alulról felfelé elszáradnak és lógva a száron maradnak (Bozsik *et al.*, 1997, Tóth *et al.*, 2008).

10. ábra: *Puccinia horiana* telepek a krizantém levél fonáki oldalán (Forrás: Irani, 2023)

2.1.5.9. A krizantém botrítisztes betegsége (kórokozója: *Botrytis cinerea* Pers.)

A kórokozó zöldség-, gyümölcs- és dísznövénykultúrákat egyaránt fertőz. Jelentős gazdasági veszteségeket okoz a krizantém termesztése, tárolása és szállítása során is. A rosszul

szellőztetett, magas páratartalmú környezetben gyorsan terjed. Barnulás jelenik meg a szíromlevelek csúcsi részén, majd az egész virágzatra áttérjed. Ezután megjelenik a micéliumszövedék, majd a jellegzetes szürke konídiumtartó gyepek, ezáltal a növény eladhatatlanná válik (11. ábra). Gyökereztetéskor a dugványok pusztulását okozhatja (Bozsik *et al.*, 1997, Kumar *et al.*, 2020, Tóth *et al.*, 2008).

11. ábra: A *Botrytis cinerea* konídiumtartó gyepek bevonata a krizantém virágzatán
(Forrás: Ördögh, 2017)

2.1.6. A krizantém növényvédelme

2.1.6.1 Krizantémlevél-fonálféreg

A fonálféreg kártétele utat nyithat a gombás és baktériumos betegségeknek. Mint a legtöbb kártevő és kórokozó elleni védekezésben, a megelőzés itt is kulcsfontosságú szerepet játszik, így nagy hangsúlyt kell fektetni a fertőzésmentes szaporítóanyagra. Fontos, hogy az érintett növényi részeket minél hamarabb gyűjtsük össze és semmisítsük meg azokat. Mivel a

kártevő a talajban áttelel, így a talajcsere, vagy területváltás mellett a teljes talajfertőtlenítés lehet megoldás (Szántó és Honfi, 2016, Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.6.2 Gyökérgubacs-fonálféreg

Ahogy az előző kártevő esetében, itt is hangsúlyt kell fektetni az egészséges szaporítóanyagra. Egyrészt, hogy a termesztés ne hátránnyal induljon, másrészt, hogy a talaj ne fertőződjön. Talajcserével, ill. kémiai úton dazomet vagy fosztiazát hatóanyagú talajfertőtlenítő szerekkel védekezhetünk ellenük (Mándoki és Fail, 2007).

2.1.6.3. Nyugati virágtripsz

A kémiai védekezés rendkívül nehéz ha nagy számban felszaporodtak a termesztőlétesítményben, ezért hatványozottan fontos a megelőzés. Egy-egy kezelés nem érinti az összes fejlődési alakját. A növényvédőszer alkalmazása csak abban az esetben lesz hatásos, ha azok rendszeresen kerülnek kijuttatásra, a kezelést ismétljük, valamint mivel a kártevő gyorsan alakít ki rezisztenciát, a hatóanyagokat váltogatjuk. A kék színű csapdák segítségre szolgálnak a nyomonkövethetőségükben. A tripszek természetes ellenségei közé sok faj sorolható többek közt például *Orius* fajok, zöld fátyolkák (*Chrysopidae*) és ragadozó atkafajok. *Amblyseius cucumeris* ragadozó atka telepítésével hatékonyan védekezhetünk, ha megfelelő feltételeket tudunk biztosítani számára (Boszik *et al.*, 1997, Fakas *et al.*, 2018, Hudec *et al.*, 2023, Molnár *et al.*, 2011, Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.6.4. Üvegházi molytetű

A nyugati virágtripszhez hasonlóan ez a faj is gyorsan képes rezisztencia kialakítására. A kémiai védekezést tovább nehezíti, a lárvák teste köré húzott viaszos védőburok, így csak felszívódó hatású szerek használhatók eredményesen. A növényházat a téli időszakban is érdemes tisztán tartani, növényi maradványoktól mentesen, ezzel kizárva azt, hogy a kártevő ott áttelelhessen. Ajánlott a sárga színcsapdák kihelyezése. Részben segít a számuk csökkentésében, de fontosabb feladata, hogy jelezze a molytetű jelenlétét, így időben megkezdhető azok irtása. Zárt berendezésben biológiai védelemként alkalmazhatunk *Encarsia formosa*, *Eretmocerus erimicus* fürkészarazsakat, vagy ragadozó atkákat, mint *Amblydromalus limonicus*, *Amblyseius swirskii* (Hudec *et al.*, 2023, Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.6.5. Levéltetvek

A kémiai védelmet nem érdemes halogatni, azonnal el kell kezdeni, amint észleltük a levéltetvek jelenlétét, hiszen robbanásszerűen képesek felszaporodni. Annak érdekében, hogy

megelőzzük a rezisztencia kialakulását, ennél a kártevőnél is érdemes a hatóanyagok váltogatása. Természetes ellenségeik közé tartozik *Aphidius colemani*, *Aphidius ervi*, *Aphidoletes aphidimyra* és *Adalia bipunctata* (Hudec *et al.*, 2023, Mándoki *et al.*, 2007, Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.6.6. Közönséges takácsatka

A növényvédelem során nem szabad elfeledkeznünk róla, hogy ezek a kártevők pókszabásúak, ugyanis a rovarok ellen használandó szerek nem hatásosak ellenük. Kémiaiilag abamektin hatóanyagú akaricidekkel védekezhetünk. Fontos, hogy a permetezés során a levél fonákjának teljes felületét fedjük be. Ha biológiai védekezési módot szeretnénk, választhatjuk, egyik természetes ellenségét, *Phytoseiulus persimilis*-t, amit sok hás hajtatott kultúrában is alkalmaznak (Sebestyén *et al.*, 2008).

2.1.6.7. Krizantém törpülés

A viroid főként import szaporítóanyaggal kerül a magyarországi termesztőkhoz, ezért ismét hangsúlyozandó, hogy a szaporítóanyagok csak megbízható forrásból szerezzük be. A fertőzött növény észrevételekor, érdemes azt minél hamarabb eltávolítani, hogy megelőzzük a betegség terjedését. A termesztés során egyes munkafolyamatokhoz használt vágóeszközöket fertőtleníteni kell, illetve a visszacsípés, vagy dugványszedés ügyelni arra, hogy a sebfelülethez a kéz ne érjen hozzá (Tóth, *et al.*, 2008, Tóth *et al.* 2013).

2.1.6.8. Krizantém fehérrozsda

Fontos a telepítésre szánt dugványok kórokozó-mentessége, mivel elsősorban azokkal tud szaporodni. Rezisztens krizantémfajták (pl. 'Fred Shoesmith' termesztésével csökkenthetjük a rozsdagomba megjelenésének veszélyét. A fertőzött növényi részeketől célszerű azonnal megszabadulni és eltávolítani a termesztőberendezésből, majd megsemmisíteni azokat. A levélzet szárazontartása, megfelelő szellőztetés és alacsony páratartalom biztosításával kedvezőtlen körülményeket alakíthatunk ki a *Puccinia horiana* számára, ezzel megfékezve terjedését az állományban. Kémiai védekezés során használhatunk azoxistrobin, penkonazol hatóanyagú növényvédőszeret (Bozsik *et al.*, 1997, Tóth, *et al.*, 2008).

2.1.6.9. A krizantém botrítisztes betegsége

Rendszeres szellőztetéssel, a növény leveleinek szárazon tartásával és ritkább ültetéssűrűséggel védekezhetünk. A beteg növényi részeket el kell távolítani és megsemmisíteni. Tárolás és szállítás során érdemes a növényeket hűvösen tartani. Kémiaiilag

azoxistrobin vagy folpet hatóanyagú szereket alkalmazhatunk (Bozsik *et al.*, 1997, Tóth, *et al.*, 2008).

2.2. A krizantém kereskedelme

Magyarországra, illetve a környező európai országokra egyaránt érvényes, hogy a krizantém fő értékesítési időszaka október végére tehető. A hazai termesztők számára a legfontosabb ünnep minden kétséget kizáróan a halottak napja, hiszen a vágott krizantém 70%-a ebben az időszakban kerül eladásra. Ilyenkor főként a nagyvirágú fajták a kelendőbbek. Ugyanakkor nem elhanyagolható a csokros fajták szerepe sem, hiszen az év többi részében ezek a fajták is jól értékesíthetők. A termesztők ennek megfelelően tűzhetnek ki egyéb időpontokat a virágoztatásra, mint például jelesebb névnapok (Katalin, Mária, Erzsébet), nők napja, anyák napja, vagy tanévzárók (Szántó és Honfi, 2016).

A hagyományos termesztés, amely Mindenszentek ünnepéhez kapcsolódik, a cserepes áru előállításában esetében főként szabadföldön történik. Az egész éves cserepes krizantém értékesítés 85% -a összpontosul erre az időszakra, ami több mint 10 millió növényt jelent. Európában az egész éves krizantémtermesztés termelési adatait elégségesnek ítélik a Nemzetközi Dísznövény- és Kertészeti Termelők Szövetsége (International Association of Horticultural Producers) és a Hannoveri Egyetem által közölt statisztikák alapján, annak ellenére, hogy a fűtött üvegházak területe csökkenő értéket mutat, ami pedig az egész éves termesztés („all-year round”) feltétele (Mathis, 1981).

Nemzetközi szinten véve a kereskedelemben (Flora Holland adatai szerint) a krizantém a rózsza után a második legnagyobb forgalmat elérő vágott virág, ezzel maga mögé utasítva a tulipánt, gerberát és liliomot is 2019-ben. Ezen kívül elmondható, hogy a krizantém nemzetközi kereskedelme folyamatosan átalakuló, de emellett növekvő tendenciát mutat. Ezt alátámasztja az is, hogy 2007 és 2022 között a globális export értéke meghalatta a 12,5 milliárd USD-t, amelynek közel 90%-át Hollandia, Kína, Kolumbia, Malajzia és Vietnám adta (Darras, 2021, Pan *et al.*, 2025).

3. Anyag és módszer

3.1. Anyag

A szakdolgozat készítéséhez (változtatás nélkül) felhasznált anyagokat nem alkalmaztam.

3.2. Módszer

3.2.1. Kérdőív készítés szempontjai

A kutatás elvégzéséhez két kérdőívet készítettem, amelyek segítségével be tudtam gyűjteni a szükséges információkat. Az összeállítás során törekedtem a két kérdőív közti logikai párhuzam létrehozására, hogy a kérdéseket meg tudjam vizsgálni a virágüzletek és a fogyasztók szemszögéből is. Ennek megfelelően mind a virágüzleteknek szánt, mind a vásárlók számára készült a kérdőívet, ugyan azokra az alfejezetekre bontottam tovább.

3.2.1.1. A virágüzletek számára készült kérdőív összeállítása

Az „általános kérdések“ fejezetbe, olyan kérdések kerültek, amelyek átfogó képet adnak a virágüzlet környezetéről, méretéről, piaci helyzetéről. Ennek megfelelően a kérdőív e részébe, olyan kérdéseket válogattam össze, amelyek foglalkoznak a virágüzlet fennállásának idejével, az alkalmazottak számával, a település, illetve a környék ismertetésével, a konkurencia jelenlétével, a vásárlói körével, illetve azzal, hogy az üzlet megtalálható-e bármilyen online felületen. A fejezet 7 feleletválasztós kérdésből áll. Ezekből két esetben több válaszlehetőség is megadható, illetve egy esetben a település megnevezését is kértem.

A „kereslet a krizantém iránt“ fejezetben a kegyeleti ünnepkörön kívüli időszakot helyeztem középpontba. Itt a virágüzletek tapasztalataira, lehetőségeire fektettem a hangsúlyt. Előtérbe kerültek a krizantém külső morfológiai bélyegeinek, mint a különböző típusok, színek, virágzati formák, valamint azok népszerűségének vizsgálata. A fejezethez 6 kérdést soroltam, melyek között lehetőség van egy, illetve több válasz megjelölésére.

A „keresleti változások a mindenszenteki időszakban“ fejezetbe, olyan kérdéseket válogattam, melyek segítségével bemutatható milyen mértékben nő meg a kereslet a krizantém iránt az év többi részéhez képest. A kérdések által kitértem arra, hogyan változnak a vásárlói igények a virág szín, típus vagy fajta tekintetében a virágüzletek tapasztalatai alapján, valamint mekkora mértékű keresletváltozás tapasztalható, illetve hatással van-e a krizantém más növények értékesítésére ebben az időszakban. A kérdőív e fejezetében 8 feleletválasztós kérdés szerepel. Ezek közül 6 esetben egy válasz adható, két esetben több.

A beszerzés fejezetben szereplő kérdésekkel, olyan információk elérésére összpontosítottam, hogy milyen forrásból és milyen módon szerzik be a virágüzletek a krizantémokat, különös tekintettel a mindenszenteki időszakra. A kérdésekkel érintettem a beszerzési csatornák típusait, a beszerzés időzítését, valamint a vásárlási döntéseket befolyásoló tényezőket. Ezen kívül kérdeztem a felmerülő problémákról, illetve a hazai termesztők előnyben részesítéséről. A fejezetben 8 kérdés szerepel, melyeknél 4 esetben egy, 4 esetben több válasz jelölhető meg.

A virágüzletek számára készült kérdőívet az alábbiakban mutatom be:

I. Általános kérdések

1. Mióta működik a virágüzlet?

- 0-2 év
- 3-5 év
- 6-10 év
- 10 évnél több

2. Hány fő dolgozik az üzletben?

- 1 fő
- 2-3 fő
- 4-5 fő
- 5 főnél több

3. Mely településen működik az Ön virágüzlete? (Település megnevezése)

- Város:
- Község:

4. Milyen környéken / környezetben található az Ön virágüzlete?

- Temető közvetlen közelében
- Belvárosban / forgalmas főutcán
- Üzletházban / bevásárlóközpontban
- Lakóövezetben
- Kisebb településen
- Egyéb:

5. Van-e közvetlen versenytársa a környéken?

- Igen, több is
- Igen, egy-kettő
- Nincs közvetlen versenytársam
- Nem tudom

6. Kik alkotják leginkább az Ön vásárlói körét? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Magánszemélyek
- Intézmények (iskolák, hivatalok)
- Vállalkozások, viszonteladók
- Temetkezési szolgáltatók
- Rendezvényszervezők
- Egyéb:

7. Rendelkezik-e az üzlet online jelenléttel? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Igen, saját weboldallal
- Igen, közösségi média felületen (pl. Facebook, Instagram)
- Igen, online rendelési lehetőséggel (pl. Webshop, Messenger, Whatsapp)
- Nem rendelkezik online jelenléttel

II. Kereslet a krizantém iránt

8. Értékesít-e krizantémot?

- Igen
- Nem

9. Milyen krizantém típusokat értékesít? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Cserepes, multiflora
- Cserepes, nagyvirágú
- Vágott, kisvirágú (egy száron több, kisebb virág)
- Vágott, nagyvirágú (egy száron egy, nagyobb virág)

10. Az év mely időszakában értékesít vágott krizantémot? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Tavasz

- Nyár
- Ősz
- Mindenszentek idején
- Egész évben
- Egyéb:

11. Az év mely időszakában értékesít cserepes krizantémot? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Tavasz
- Nyár
- Ősz
- Mindenszentek idején
- Egész évben
- Egyéb:

12. Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók az év során? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Fehér
- Krém-, vajszerű
- Sárga
- Rózsaszín
- Lila/bíbor
- Piros/vörös
- Zöld
- Narancs/bronz
- Kétszínű

13. Milyen virágforma a legnépszerűbb a vásárlói körében? (Jelölje meg a 3 legnépszerűbb formát)

- Egyszerű, margaréta virágzati forma
- Anemone virágzati forma
- Telt – gömb virágzati forma
- Telt – félgömb virágzati forma
- Telt – pompon virágzati forma

- Telt – pók virágzati forma
- Telt – egyéb különleges (kanalas, japán, fantázia, ernyő, stb.) virágzati forma

III. Keresleti változások a mindenszenteki időszakban

14. Mikor kezdődik meg a Mindenszentekre szánt krizantémok értékesítése?

- Október elején
- Október közepén
- Csak mindenszentek hetében

15. A mindenszenteki ünnepekör idején (október-november) hogyan változik a krizantém iránti kereslet?

- Megnö
- Nem változik
- Csökken

16. Átlagosan hány százalékkal több krizantémot értékesít a mindenszenteki időszakban, mint az év többi részében?

- 0-25%
- 26-50%
- 51-75%
- 76-100%
- Több, mint 100%

17. A keresletnövekedés mely típusú krizantémokra a legjellemzőbb?

- Cserepes, kisvirágú
- Cserepes, nagyvirágú
- Vágott, kisvirágú
- Vágott, nagyvirágú

18. Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók a mindenszenteki időszakban? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Fehér
- Krém-, vajsínű
- Sárga

- Rózsaszín
- Lila/bíbor
- Piros/vörös
- Zöld
- Narancs/bronz
- Kétszínű

19. Mely vágott krizantém fajtákat forgalmazza a mindenszenteki időszakban? (Több válaszlehetőség is megadható)

- 'Creamist'
- 'Fred Shoemith'
- 'Palisade'
- 'Snowdon'
- 'Anastasia'
- 'Zembla'
- 'Kibo'
- 'Apollo'
- Egyéb:
- Nem tudom

20. Tapasztalt-e változást a vásárlók igényeiben az elmúlt évekhez képest?

- Igen, tapasztaltam, éspedig:
- Nem tapasztaltam

21. A krizantém iránti kereslet növekedése hatással van más virágfajok értékesítésére az üzletben?

- Igen, jelentősen csökken más virágok forgalma
- Kismértékben csökken
- Nincs érezhető változás

IV. Beszerzés

22. Honnan szerzi be általában a krizantémokat? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Saját termesztésből
- Hazai termesztőktől

- Nagykereskedésből
- Külföldi beszállítóktól – mely országból:
- Egyéb:

23. Milyen gyakorisággal történik a krizantém beszerzése a mindenszenteki időszakban?

- Hetente
- Hetente többször
- Csak az ünnep előtti napokban
- Egyszer, nagyobb mennyiségben az időszak elején

24. Mely tényezők befolyásolják leginkább a beszállító kiválasztását? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Ár
- Minőség
- Szállítási megbízhatóság
- Fajtaválaszték
- Személyes kapcsolat, bizalom

25. Milyen szempont alapján dönti el, mennyi krizantémot rendel az ünnepi időszakra?

- Az előző évek értékesítési adatai alapján
- A vásárlói előrendelések alapján
- Becsléssel
- A beszállító ajánlása szerint

26. Milyen jellegű problémákkal találkozik leggyakrabban a beszerzés során? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Késedelmes szállítás
- Magas árak
- Gyenge minőség
- Áruhiány
- Korlátozott fajtaválaszték
- Egyéb:

27. Minőségi problémák esetén jellemzően melyek fordulnak elő? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Gyenge szár
- Rövid szár
- Fajtára nem jellemző, kisebb virágzat
- Fejletlen (nem kellően kinyílt) virágzat
- Túlnyílt virágzat
- Torzult virágzat, egyéb növekedési rendellenességek
- Rövid vázaélettartam
- Kártevők, kórokozók okozta elváltozások a virágzaton
- Kártevők, kórokozók okozta elváltozások a lombozaton
- Elszíneződés a virágzaton
- Elszíneződés (sárgulás) a lombozaton
- Egyéb:

28. Van-e állandó, hosszútávú beszállítója krizantémra?

- Igen, minden évben ugyanattól vásárolok
- Több állandó partnertől szerzek be
- Évről évre változik
- Mindig az aktuális legjobb ajánlat alapján döntök

29. Milyen arányban részesíti előnyben a hazai termesztésű krizantémokat a külföldiekkel szembe?

- Teljes mértékben hazai forrásból szerzem be
- Többségben hazai, kisebb részben import
- Fele-fele arányban
- Többségben külföldi forrásból

3.2.1.2. A vásárlók számára készült kérdőív összeállítása

A vásárlók számára egy 24 kérdésből álló, feleletválasztós kérdőívet állítottam össze, ezzel elősegítve azt, hogy minél pontosabban kitöltsék azt. Ezek közül 17 kérdésnél egy válasz adható, 7 kérdésnél több is, valamint az előző kérdőívhez hasonlóan itt is kértem a település megnevezését. A kérdéssort itt is 4 fejezetre bontottam, illetve megjelennek a virágüzleteknek szánt kérdésekhez hasonlóké is.

Az általános részben szereplő kérdésekkel felmértem a válaszadó nemét, korát, legmagasabb iskolai végzettségét, hogy milyen településen él, milyen gyakorisággal és milyen

alkalomból vásárol virágot és hol teszi azt. A kereslet a krizantém iránt című fejezetben vizsgáltam a vásárlók igényeit a színre, formára, típusra vonatkozóan. A virágzati formákat érintő kérdéshez csatoltam egy ábrát. A következő fejezetben szereplő kérdések hasonlóak, de kimondottan a mindenszenteki időszakra összpontosítanak, valamint kitér arra, hogy mikor vásárolják meg az ünnepre szánt virágot. A beszerzés fejezetben a hazai termesztők fontosságáról kérdeztem a válaszadókat.

A konkrét kérdőívet az alábbiakban mutatom be:

Horján Alexandra vagyok, és a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen folytatott kertészmérnöki tanulmányaim keretében a krizantém termesztését megalapozó kereskedelmi, vásárlói szokásokat kutatom. Előre is köszönöm, ha a rövid kérdőív kitöltésével hozzájárul kutatásaim sikeréhez és szakdolgozatom elkészítéséhez.

I. Általános kérdések

1. Az Ön neme?

- Nő
- Férfi

2. Az Ön kora?

- 18 év alatt
- 18-25 év között
- 26-35 év között
- 36-45 év között
- 46-55 év között
- 56-65 év között
- 65 év felett

3. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- Általános iskola
- Szakmunkásképző / szakiskola
- Középfokú végzettség (érettségi)
- Felsőfokú végzettség (főiskola, egyetem)
- Egyéb:

4. Mely településen él? (Település megnevezése)

- Város:
- Község:

5. Milyen gyakran vásárol virágot?

- Hetente
- Havonta
- Alkalmanként
- Nem szoktam virágot vásárolni

6. Milyen céllal szokott virágot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Ajándékba
- Saját otthonom díszítésére
- Sírra, megemlékezésre
- Egyéb:

7. Hol szokott virágot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Virágüzletben
- Piacon
- Szupermarket
- Termesztőtől közvetlenül
- Online, virágüzlettől, virágküldő szolgáltatótól
- Online, szupermarketből (a "normál" bevásárlás részeként)
- Egyéb:

II. Kereslet a krizantém iránt

8. Szokott krizantémot vásárolni?

- Igen
- Nem

9. Milyen céllal szokott krizantémot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Ajándékba
- Saját otthonom díszítésére, de csak ősszel
- Saját otthonom díszítésére, bármikor az év során
- Sírra, megemlékezésre

- Egyéb:

10. Milyen típusú krizantémot részesít előnyben az év folyamán?

- cserepes, kisvirágú
- cserepes, nagyvirágú
- Vágott, kisvirágú (egy száron több, kisebb virág)
- Vágott, nagyvirágú (egy száron egy, nagyobb virág)

11. Milyen színű krizantémot részesít előnyben az év más időszakában (nem Mindenszentekre)? (Több válaszlehetőség is megadható)

- Fehér
- Krém-, vajszínű
- Sárga
- Rózsaszín
- Lila/bíbor
- Piros/vörös
- Zöld
- Narancs/bronz
- Kétszínű

12. Milyen gyakran vásárol vágott krizantémot az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?

- Rendszeresen, de csak temetőbe
- Rendszeresen, nem csak temetőbe
- Alkalmanként, de csak temetőbe
- Alkalmanként, nem csak temetőbe
- Csak ősszel és csak temetőbe
- Csak ősszel, de nem csak temetőbe
- Nem vásárolok

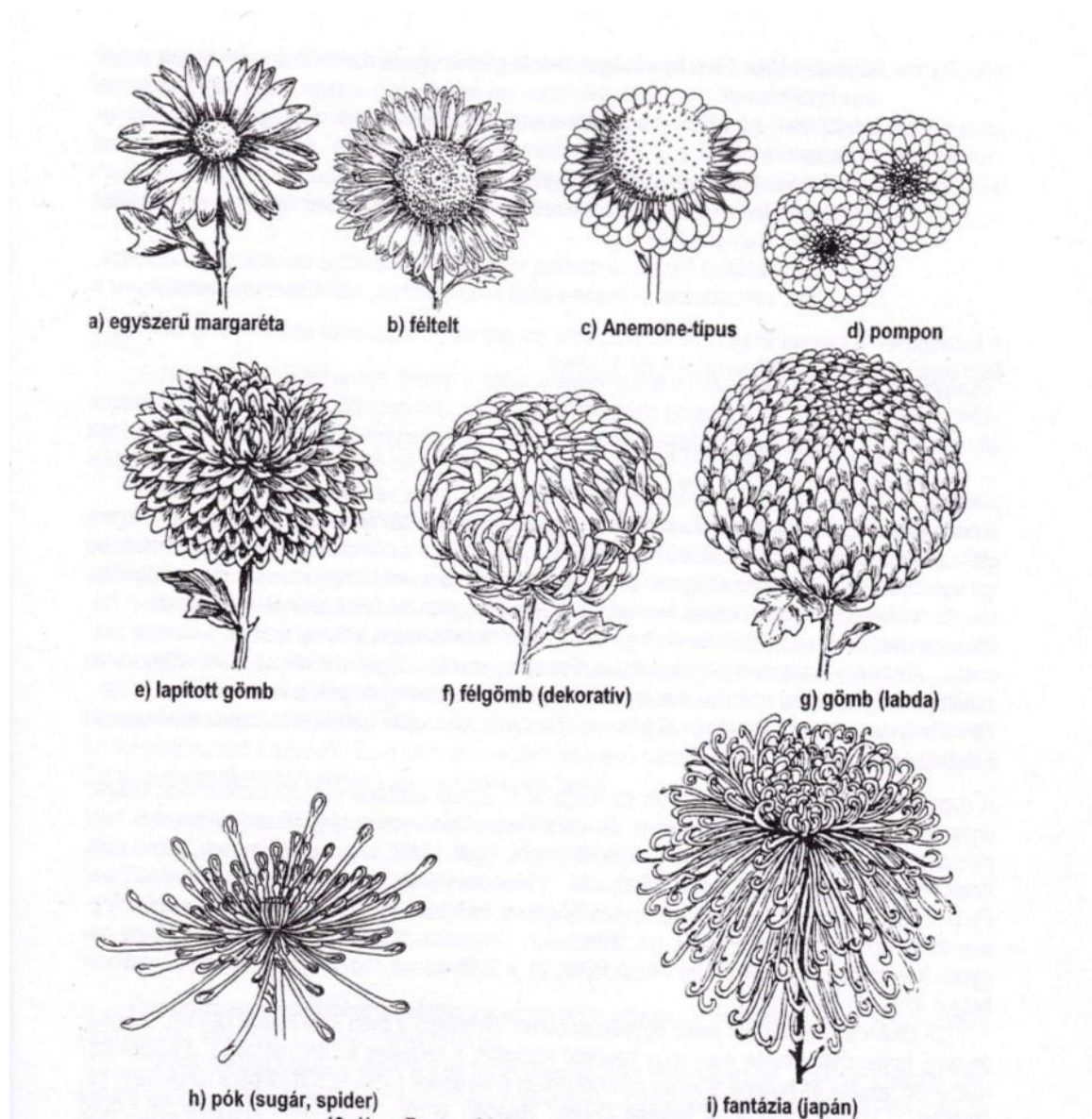
13. Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, melyet választ? –

A krizantém virágzati formái az 12. ábrán láthatók (Több válaszlehetőség is megadható)

- Egyszerű, margaréta virágzati forma
- Anemone virágzati forma
- Telt – gömb virágzati forma

- Telt – félgömb virágzati forma
- Telt – pompon virágzati forma
- Telt – pók virágzati forma
- Telt – egyéb különleges (kanalas, japán, fantázia, ernyő, stb.) virágzati forma

12.. ábra: A krizantém virágzati típusai (Forrás: Szántó és Honfi, 2016)

14. Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, jellemzően milyen formában?

- Egy vagy néhány szálát önmagában
- Egy vagy néhány szálát csokorba kötve, zölddel díszítve
- Vegyes virágcsokorban, úgy, hogy a krizantém a "főszereplő"
- Vegyes virágcsokorban, úgy, hogy krizantém alárendelt, kíséző szerepű

15. Ha nem vásárol máskor vágott krizantémot, miért nem?

- Ahol virágot szoktam venni, nincs más időszakban krizantém
- Főleg ajándékba veszek virágot, és nem akarom megsérteni az ajándékozottat "temetői virággal"
- Én magam gondolom azt, hogy ez egy temetőbe való virág
- Egyszerűen jobban kedvelem az egyéb virágokat

III. Keresleti változások a mindenszenteki időszakban

16. Szokott-e virágot (nem csak krizantémot, hanem bármilyen virágot) vásárolni Mindenszentek alkalmával?

- Igen, minden évben
- Csak néha
- Nem szoktam

17. Szokott-e krizantémot vásárolni Mindenszentek alkalmával?

- Igen, minden évben
- Csak néha
- Nem szoktam

18. Mikor szokta megvásárolni a Mindenszentekre szánt virágokat?

- Egy héttel korábban
- Néhány nappal korábban
- Október 31. – November 1.
- Utolsó pillanatban

19. Milyen típusú krizantémot vásárol ilyenkor leggyakrabban?

- Cserepes, kisvirágú
- Cserepes, nagyvirágú
- Vágott, kisvirágú (egy száron több, kisebb virág)
- Vágott, nagyvirágú (egy száron egy, nagyobb virág)

20. Milyen színű krizantémot részesít előnyben Mindenszentek idején? (Több válaszlehetőség is megadható)

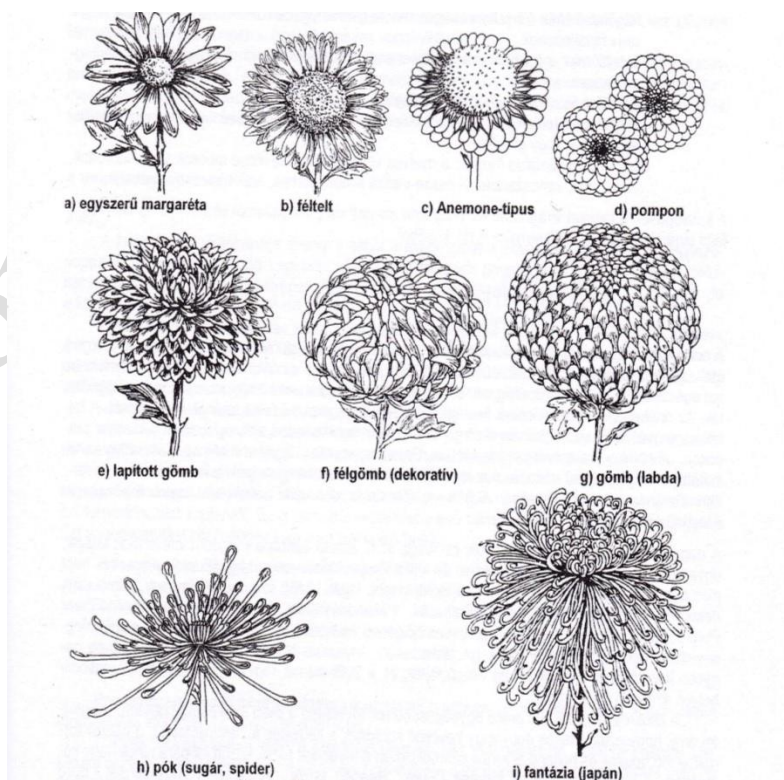
- Fehér

- Krém-, vajszínű
- Sárga
- Rózsaszín
- Lila/bíbor
- Piros/vörös
- Zöld
- Narancs/bronz
- Kétszínű

21. Milyen virágzati formát részesít előnyben Mindenszentek idején? – A krizantém virágzati formái az 13. ábrán láthatók (Több válaszlehetőség is megadható)

- Egyszerű, margaréta virágzati forma
- Anemone virágzati forma
- Telt – gömb virágzati forma
- Telt – félgömb virágzati forma
- Telt – pompon virágzati forma
- Telt – pók virágzati forma
- Telt – egyéb különleges (kanalas, japán, fantázia, ernyő, stb.) virágzati forma

13. ábra: A krizantém virágzati típusai (Forrás: Szántó és Honfi, 2016)

22. Mennyire tartja tartós virágnak a krizantémot más vágott virágokhoz képest?

- Sokkal tartósabb
- Hasonló
- Kevésbé tartós
- Nem tudom

IV. Beszerzés

23. Fontos Önnek, hogy a virág hazai termesztőktől származzon?

- Igen
- Inkább igen
- Nem igazán
- Egyáltalán nem számít

24. Ha lenne lehetősége helyi termesztőtől közvetlenül vásárolni krizantémot, élne vele?

- Igen
- Talán
- Nem

3.2.2. A válaszok begyűjtése

3.2.2.1. A válaszok begyűjtése a virágüzletektől

A megkérdezett virágüzletek kiválasztásánál fő szempontom volt, hogy lehetőség szerint minél többféle környezetből válogassam össze a kutatásban résztvevőket. Ennek megfelelően a megkérdezettek között található falun, kisebb városban és nagyobb városban működő virágüzlet. Ezen belül is, hogy még változatosabb legyen, a kutatásban résztvevők között szerepel főúton, temető melletti és üzletközpontban található virágüzlet is.

A kérdéseket személyesen, előre egyeztetett időpontban tettem fel az adott üzletk vezetőinek vagy munkatársainak, egy rövid beszélgetés keretében. Ez a módszer lehetővé tette a pontosabb információgyűjtést, valamint az esetleges kiegészítő megjegyzések, észrevételek rögzítését is. A kutatás során az 2. táblázatban felsorolt 5 virágüzletbe tettem személyes látogatást (14. ábra, 15. ábra).

2. táblázat: A kutatásba bevont virágüzletek felsorolása (Saját szerkesztés, 2025)

Virágbolt neve	Település neve	Látogatás időpontja
Kvetinárstvo Bea	Ógyalla (Hurbanovo)	2025. 10. 18.
Krisztián Kvety/Virág	Komárom (Komárno)	2025. 10. 18.
Flowex Kvety	Komárom (Komárno)	2025. 10. 18.
Zumix Kvetinárstvo	Keszegfalva (Kameničná)	2025. 10. 23.
Miren Flower	Komárom (Komárno)	2025. 10. 23

14. ábra: A Flowex Kvety virágüzlet kínálata 2025. 10. 25-én (Forrás: Saját kép, 2025)

15. ábra: A Miren Flower virágüzlet kínálata 2025. 10. 25-én (Forrás: Saját kép, 2025)

3.2.2.2. A válaszok begyűjtése a vásárlóktól

A vásárlók számára készített könnyen kitölthető kérdőívet nyomtatott formában tettem elérhetővé több helyszínen. Szempontom volt, hogy minden korosztálytól tudjak információt szerezni, valamint, hogy nők és férfiak is egyaránt kitöltsék a kérdőívet. A kérdőíveket a 3. táblázatban feltüntetett helyszíneken tettem elérhetővé. A táblázatban szerepel, hogy hány darab kérdőívet hagytam a helyszínen.

3. táblázat: A vásárlók számára készített kérdőív elérhetőségének helyszínei (Saját szerkesztés, 2025)

Helyszín	Település neve	Kérdőív darabszám
Városháza	Ógyalla (Hurbanovo)	20
Halászház	Ógyalla (Hurbanovo)	20
Kaufland üzletház – közösségi helység, információs pult	Komárom (Komárno)	60
O2 ügyfélszolgálati iroda	Komárom (Komárno)	50

A kérdőíveket 2025. 10. 20-án vittem személyesen a feltüntetett helyszínekre és 2025. 10. 28-án gyűjtöttem be. A kérdőív kitöltése önkéntes és anonim volt, a válaszok kizárólag a kutatás céljából kerültek feldolgozásra.

3.2.3. A válaszok feldolgozása

A beérkezett válaszokat Microsoft Excel táblázatszerkesztő program segítségével rögzítetem. A válaszok feldolgozása során leíró statisztikai módszereket alkalmaztam, elsősorban százalékos megoszlások és diagramok formájában (kör-, csoportosított sáv-, oszlopdiagram).

A virágüzletekben a dolgozókkal való a beszélgetés során a kérdőívre kapott válaszokon kívül megosztottak velem más hasznos információkat is. Ezeket egy rövid összefoglalásban írtam le.

A vásárlók által kitöltött kérdőíveket a felmérés hetében többször is begyűjtöttem, hogy a válaszokat folyamatosan fel tudjam dolgozni.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. A virágüzletek számára készült kérdőív eredményei és értékelése

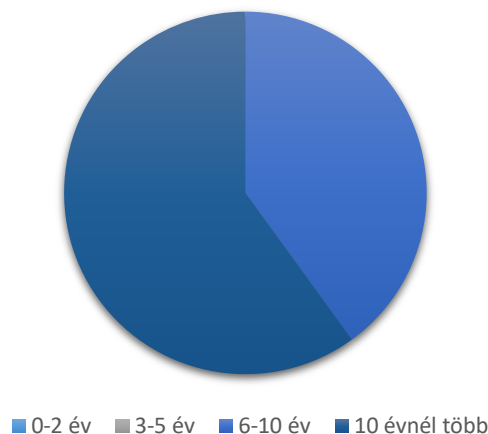
4.1.1. Általános kérdések

4.1.1.1. A virágüzlet létrejöttének ideje

„Mióta működik az Ön virágüzlete?“

A megkérdezett virágüzletek közül kettő 6-10 éve (40,00%), míg három 10 évnél hosszabb ideje működik (60,00%). Ez arra enged következtetni, hogy a válaszadók egy állandó, hosszabb múlttal rendelkező vállalkozást vezetnek, amely már évek óta jelen van a helyi piacon, és jelentős tapasztalattal is rendelkezik (16. ábra).

16. ábra: A megkérdezett virágüzletek működési idejének megoszlása (Forrás: Saját kép, 2025)

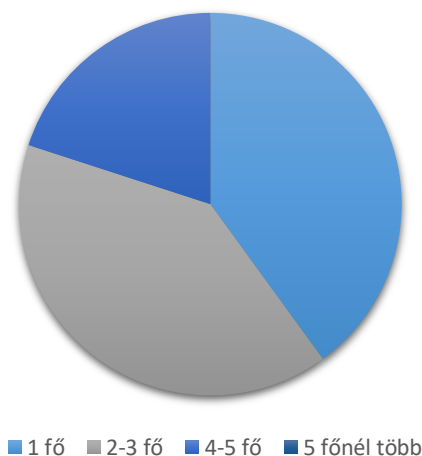

4.1.1.2. A virágüzlet alkalmazottainak száma

„Hány fő dolgozik az üzletben?“

A kitöltők közül kettőnél egy fő dolgozik, kettőnél 2-3 fő, míg egy üzletben 4-5 alkalmazott található. A szezonális igényekhez való alkalmazkodás miatt a mindenszenteki időszakban az ógyallai üzlet még egy személyt alkalmaz. A foglalkoztatottak számának eloszlása a 17. ábrán látható.

17. ábra: A megkérdezett virágüzletek alkalmazottai számának megoszlása (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.1.3. A virágüzlet elhelyezkedése

„Mely településen működik az Ön virágüzlete?”

A válaszadók közül három üzlet Komáromban (Krisztián Kvety/Virág, Miren Flower, Flowex Kvety), egy Ógyallán (Kvetinárstvo Bea) és egy Keszegfalván (Zumix Kvetinárstvo) működik.

4.1.1.4. A virágüzlet környezete

„Milyen környéken / környezetben található az Ön virágüzlete?”

A legtöbb megkérdezett virágüzlet belvárosi vagy forgalmas főutcai elhelyezkedésű (Kvetinárstvo Bea, Krisztián Kvety/Virág, Miren Flower), sőt a Miren Flower emellett temető közvetlen közelében is található. A Flowex Kvety vállalkozás a Kaufland üzletház épületében helyezkedik el, a Zumix Kvetinárstvo egy kisebb falun, szintén a főút mellett.

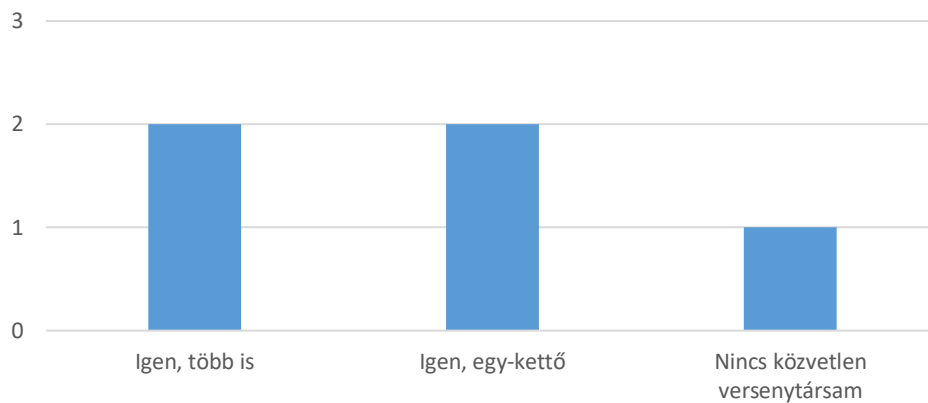
4.1.1.5. Az virágbolt versenytársai

„Van-e közvetlen versenytársa a környéken?”

A megkérdezett virágüzletek közül kettő több közvetlen versenytársat jelölt (Krisztián Kvety/Virág, Miren Flower), illetve kettő esetében egy-két versenytárs található a közelben (Kvetinárstvo Bea, Flowex Kvety) (18. ábra). Egy üzlet nem rendelkezik közvetlen versenytárral (Zumix Kvetinárstvo). A Miren Flower vállalkozás szomszédságában mindkét oldalról konkurens virágüzletek találhatóak, a Flowex Kvety pedig szintén komoly

versenyhelyzetben áll a Kaufland üzletházzal, mivel az szintén forgalmaz úgy vágott, mint cserepes dísznövényeket is. Annak ellenére, hogy a Zumix Kvetinárstvo közelében nincs egyéb virágüzlet, így közvetlen versenytárssal nem kell számolnia, de elmondásuk szerint „még a postán is kapni koszorúkat“, ami némi konkurenciahelyzetet mégis előidézhet.

18. ábra: A megkérdezett virágüzletek versenytársai jelenlétének szemléltetése
(Forrás: Saját kép, 2025)

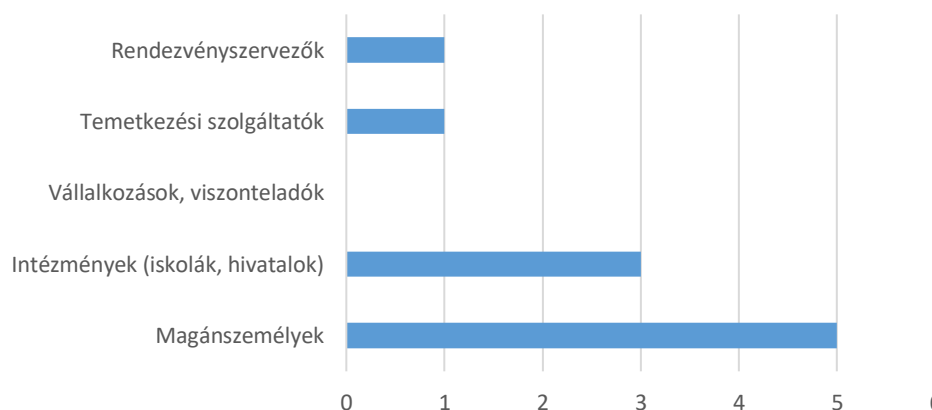

4.1.1.6. A virágüzlet vásárlói köre

„Kik alkotják leginkább az Ön vásárlói körét? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszok alapján a magánszemélyek alkotják az összes megkérdezett virágüzlet fő vásárlói csoportját (5 válasz). Emellett közüllük 3 bolt intézményeket, tehát iskolákat, óvodákat, hivatalokat is kiszolgál. A Miren Flower továbbá temetkezési szolgáltatókkal és rendezvényszervezőkkel is együtt dolgozik, amellett, hogy ők maguk is vállalnak alkalmanként teremdíszítéseket esküvőkre és ünnepekre. A kérdésre érkezett válaszokat a 19. ábra szemlélteti.

19. ábra: A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 6. kérdésére, miszerint „Kik alkotják az Ön vásárlói körét?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

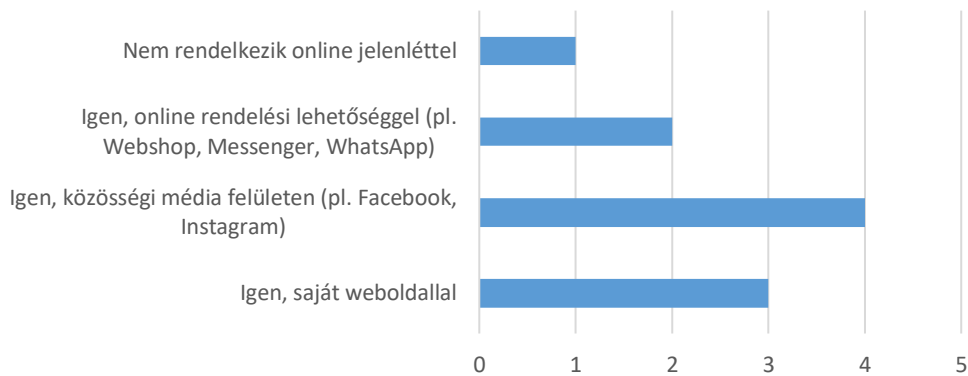

4.1.1.7. A virágüzlet online elérhetősége

„Rendelkezik-e az üzlet online jelenléttel? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A megkérdezett 5 virágüzlet közül 3 rendelkezik saját weboldallal, 4 üzlet aktív valamely közösségi média felületen és 2 biztosít online rendelési lehetőséget is. Csupán 1 bolt jelezte (Kvetinárstvo Bea), hogy nem rendelkezik online jelenléttel. Az eredmények arra utalnak (20. ábra), hogy a virágüzletek többsége felismerte az online megjelenés fontosságát, és igyekszik digitális csatornákon is elérni a vásárlókat.

20. ábra: A megkérdezett virágüzletek online jelenlétének bemutatása (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.2. Kereslet a krizantém iránt

4.1.2.1. A virágüzlet krizantém értékesítése

„Értékesít-e krizantémot?”

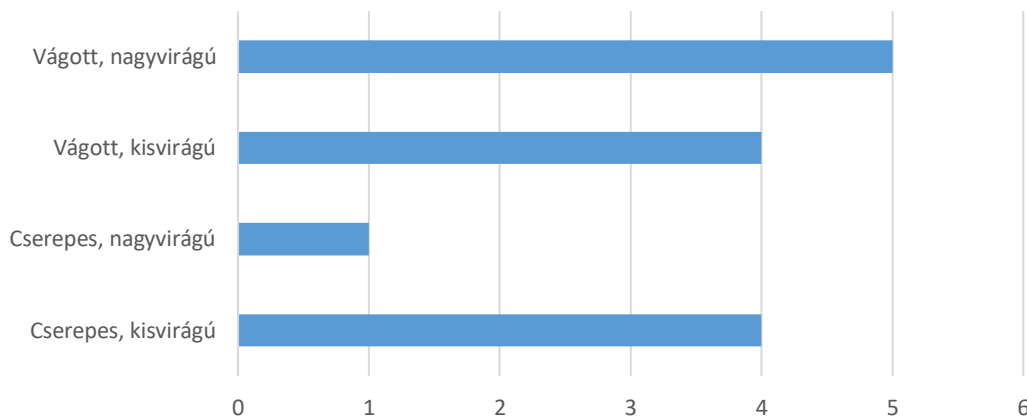
Mind az 5 válaszadó üzlet értékesít krizantémot, így kijelenthető, hogy a krizantém minden megkérdezett virágbolt kínálatában megtalálható. Ez megerősíti, hogy a krizantém a vezető dísznövénykultúrák között foglal helyet.

4.1.2.2. A virágüzletben előforduló krizantémtípusok

„Milyen krizantém típusokat értékesít? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A megkérdezett virágüzletek közül mind az 5 üzlet értékesít vágott, nagyvirágú krizantémot. Ezen felül 4 bolt kínál cserepes kisvirágú típust, 1 üzlet pedig cserepes nagyvirágú fajtát is tart a választékban. A vágott, kisvirágú krizantém szintén 4 üzlet kínálatában szerepel. A kapott válaszok megoszlása a 21. ábrán látható. A Krisztián Kvetý/Virág vállalkozás csupán nagyvirágú krizantémot értékesít és azt is csak a halottak napi időszakban, ezzel szemben a Miren Flower az összes felsorolt típust árulja.

21. ábra: A válaszok bemutatása a virágüzletek kérdőívének 9. kérdésére, miszerint “Milyen krizantém típusokat értékesít?” (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.2.3. A virágüzlet vágott krizantém értékesítésének időszakai

„Az év mely időszakában értékesít vágott krizantémot? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszok döntő többsége alapján (4 válasz) a krizantém az egész év során jól értékesíthető vágott virágnak bizonyul. Egy bolt pedig (Krisztián Kvety/Virág) kifejezetten csak Mindenszentek idején árul vágott krizantémot.

4.1.2.4. A virágbolt cserepes krizantém értékesítésének időszakai

„Az év mely időszakában értékesít cserepes krizantémot? (Több válaszlehetőség is megadható)“

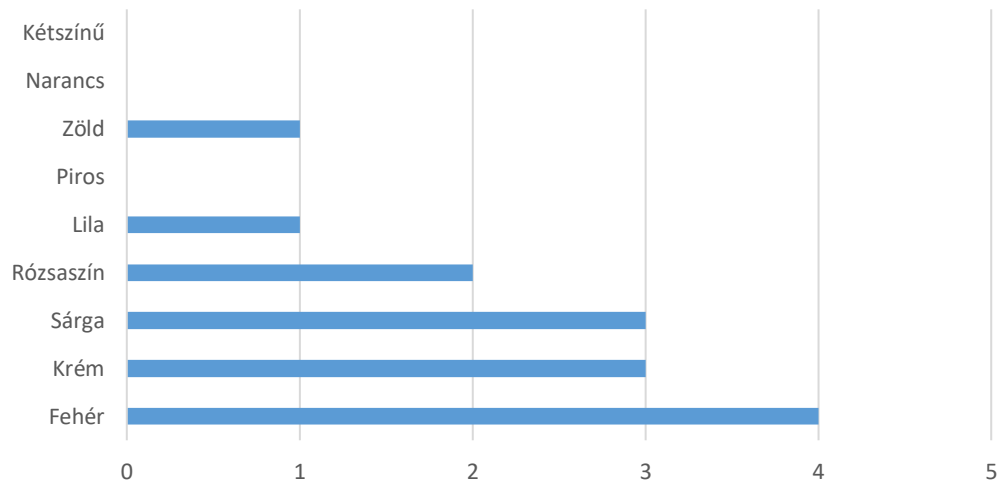
A virágüzletek válaszai szerint 4 üzlet egész ősztől értékesít cserepes krizantémot, ebbe beleértve a halottak napi időszakot is, egy pedig (Krisztián Kvety/Virág), ahogy az előzőekben is említettem, nem foglalkozik cserepes típussal.

4.1.2.5. A virágüzlet véleménye a virágszínek iránti igényekről az év során

„Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók az év során? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A kutatásban résztvevett üzletek tapasztalatai alapján a fehér krizantém a legkeresettebb (4 válasz), ezt követi a krém- és sárga színű virág (3-3 válasz). Emellett a rózsaszín (2 válasz), lila (1 válasz) és zöld (1 válasz) fajtákat is említették a válaszadók (22. ábra).

22. ábra: A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 12. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémet keresnek leginkább a vásárlók az év során?” (Forrás: Saját kép, 2025)

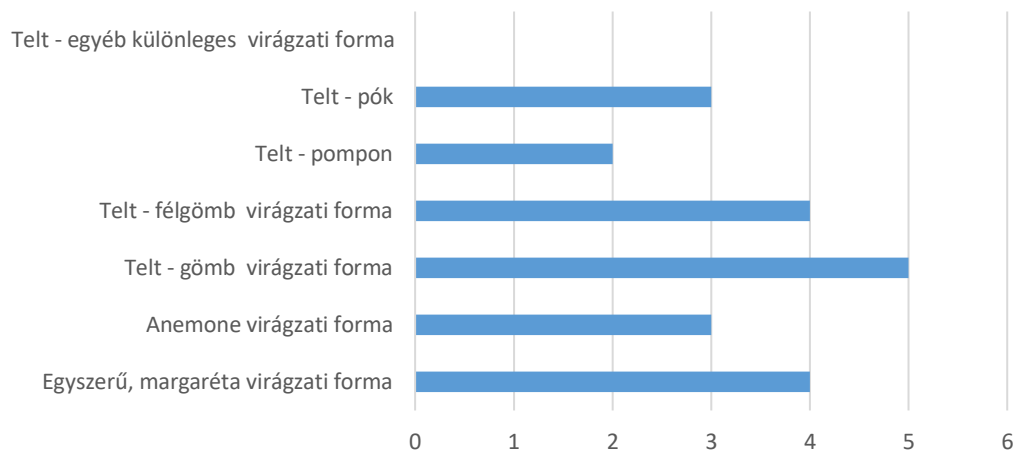

4.1.2.6. A virágüzlet véleménye a legnépszerűbb virágformákat illetően

„Milyen virágforma a legnépszerűbb a vásárlói körében? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A kapott válaszok szerint a legnépszerűbb virágzati formák közé tartozik a telt – gömb (5 válasz), a telt – félgömb (4 válasz) és az egyszerű, margaréta forma (4 válasz). További fontos típusként jelölték többen az anemone (3 válasz), a telt – pók (3 válasz) és a telt – pompon (2 válasz) virágzati formát is. Ezek eloszlását a 23. ábrán mutatom be.

23. ábra: A válaszok bemutatása a virágüzletek kérdőívének 13. kérdésére, miszerint „Milyen virágforma a legnépszerűbb a vásárlói körében?” (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.3. Keresleti változások a mindenszenteki időszakban

4.1.3.1. A mindenszenteki krizantém értékesítésének kezdete

„Mikor kezdődik meg a Mindenszentekre szánt krizantémok értékesítése?”

A megkérdezett virágüzletek közül 2 október közepén és 2 csak Mindenszentek hetében kezdi a halottak napi krizantémok értékesítését. Ezen kívül 1 üzlet (Zumix Kvetinárstvo) már az októberi hónap elején érzékeli a keresletnövekedést, főként a cserepes áru iránt.

4.1.3.2. A krizantém iránti kereslet változása az ünnep hatására

„A mindenszenteki ünnepkör idején (október-november) hogyan változik a krizantém iránti kereslet?”

A válaszadók egyöntetűen (5 válasz) azt jelezték, hogy a krizantém iránti kereslet megnő Mindenszentek idején.

„Átlagosan hány százalékkal több krizantémot értékesít a mindenszenteki időszakban, mint az év többi részében?”

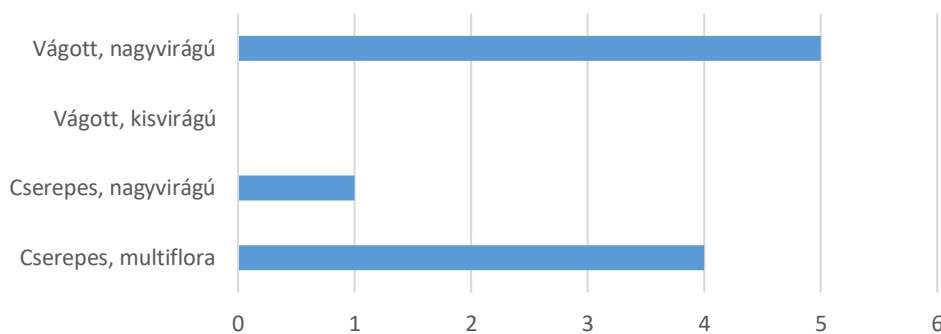
A felmérésben résztvevett üzletek közül 3 szerint 76-100%-kal, míg 2 szerint 26-50%-kal nő meg a krizantém eladása a kegyeleti ünnep idején. Ez azt jelenti, hogy a virágüzletek akár kétszer annyi krizantémot is értékesítenek október végén, mint az év bármely más részében.

4.1.3.3. A keresletnövekedést érintő krizantém típusok

„A keresletnövekedés mely típusú krizantémokra a legjellemzőbb? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszok alapján a keresletnövekedés elsősorban a vágott, nagyvirágú krizantémokra (5 válasz) és a cserepes, kisvirágú típusokra (4 válasz) jellemző. Egy virágüzlet említette a cserepes, nagyvirágú fajtákat is (Miren Flower). A mindenszenteki keresletnövekedést a típusokra vonatkozóan a 24. ábrán szemléltetem.

24. ábra: A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 17. kérdésére, miszerint „A keresletnövekedés mely típusú krizantémokra a legjellemzőbb?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

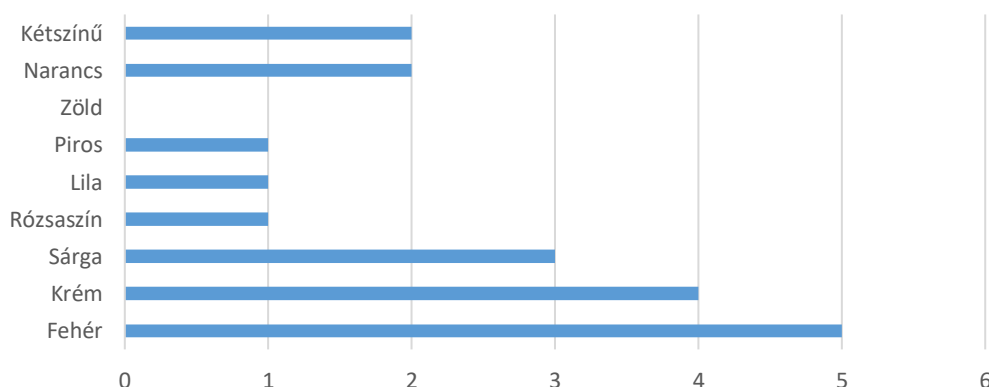

4.1.3.4. A legkeresettebb virágszín az ünnep tájékán a virágüzletek szerint

„Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók a mindenszenteki időszakban?“

A virágüzletek közül az mind az 5 megjelölte a fehér színt, ezt követi a krém (4 válasz) és a sárga (3 válasz). Emellett a narancs és kétszínű krizantémok kaptak még 2-2 jelölést, de a rózsaszín, lila és piros színeket is említik (1-1-1 válasz) (25. ábra).

25. ábra: A válaszok bemutatása a virágüzletek kérdőívének 18. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók a mindenszenteki időszakban?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

A mindenszentek idején népszerű színek nagyban hasonlítanak az év folyamán is keresett színekhez, hiszen mindkét esetben a 3 legfontosabb szín a fehér, krém, és sárga színek voltak.

4.1.3.5. Fajtaválaszték az üzletek kínálatában Mindenszentekkor

„Mely vágott krizantém fajtákat forgalmazza a mindenszenteki időszakban? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszokból megállapítható hogy a 'Creamist' mind a main napig egy népszerű fajta (4 válasz). Ezen kívül 2-2 válasz érkezett a hófehér színű 'Kibo' és 'Snowdon' fajtákra, valamint az 'Anastasia' fajtát is említették, amit inkább rózsaszín vagy lila színben keresnek. A Flowex Kvetý vezetője további fajtát is említett, mint például a náluk egész évben nagy kedvencnek számító 'Altai', 'Pina Colada', 'Topspin' és 'Chic'.

4.1.3.6. A virágüzletek tapasztalatai a vásárlók igényváltozásairól

„Tapasztalt-e változást a vásárlók igényeiben az elmúlt évekhez képest?“

A Zumix Kvetinárstvo, Kvetinárstvo Bea és Krisztián Kvetý/Virág vállalkozásokban nem igazán tapasztaltak változásokat. A megrendelői, vásárlói szinte évről évre ugyanazok a személyek, akikkel ennyi idő alatt egyfajta bizalmi kapcsolatot is felépítettek. A Miren Flower és Flowex Kvetý szerint minden év kicsit más és komoly szervezést igényel az, hogy az igazán döntő szerepű egy hétben az igényeknek elegettevő árukészlettel rendelkezzenek. Továbbá a Flowex Kvetý beszámolt a vágott krizantém népszerűségének növekedéséről, de hozzátette, hogy ez valószínűleg annak tudható be, hogy a Kaufland üzletház egyre több cserepes típust kínál eladásra.

4.1.3.7. A krizantém hatása más virágfajok értékesítésére

„A krizantém iránti kereslet növekedése hatással van más virágfajok értékesítésére az üzletben?“

A válaszadók egyetértettek abban, hogy a krizantém iránti kereslet növekedése nincs hatással más virágfajok értékesítésére. Sok vásárló előre felkészülten érkezik és közli milyen virágokat szeretne egy-egy csokorba, koszorúba, valamint ünnepekre, köszöntőkre továbbra se szívesen kérnek krizantémot egy virágösszeállításba, így a többi vágott virág szerepe is megmarad a mindenszenteki időszakban is.

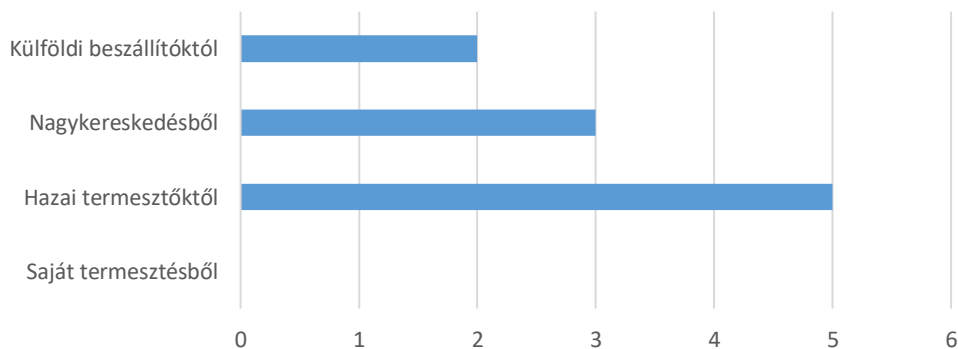
4.1.4. Beszerzés

4.1.4.1. A virágüzlet krizantémforrásai

„Honnan szerzi be általában a krizantémokat? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A megkérdezett virágüzletek mindegyike kapcsolatban áll hazai termesztőkkel az őszi időszakban és főként a vágott, nagyvirágú, illetve cserepes, kisvirágú fajtákat szolgáltatják a számukra. Ezen kívül 3 üzlet nagykereskedésből és 2 külföldi (holland) beszállítóktól is szerez be krizantémot. A beszerzés formáit a 26. ábrában foglaltam össze.

26. ábra: A virágüzletek krizantém szolgáltatóinak megoszlása (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.4.2. A virágbolt krizantémrendelési ütemezése az ünnepi időszakban

„Milyen gyakorisággal történik a krizantém beszerzése a mindenszenteki időszakban?“

A válaszadók nagy többsége (4 válasz) tekintettel a kereslet ugrásszerű növekedésére, hetente több alkalommal is frissíti a krizantémkészletet, a Miren Flower az ünnep előtti utolsó időszakban akár naponta, vagy naponta több alkalommal is. Egyedül a Krisztián Kvety/Virág üzlet az ami csak az ünnep előtti napokban szerzi be az árut, akkor is egy helyről és nagyobb mennyiségben.

4.1.4.3. A tényezők, amelyek befolyásolják a krizantém beszállító kiválasztását

„Mely tényezők befolyásolják leginkább a beszállító kiválasztását? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A megkérdezett üzletek mindegyike szerint a személyes kapcsolat és bizalom kulcsfontosságú (5 válasz), továbbá az ár (5 válasz) és a minőség (4 válasz) is meghatározó tényező. Emellett a fajtaválaszték (3 válasz) is jelentős szempontként szerepel. Mivel szállítási

problémákat nem tapasztaltak, valamint többen is (3 üzlet) saját maga biztosítja a szállítást, így a szállítási megbízhatóság nem befolyásolja a beszállító kiválasztását.

4.1.4.4. A szükséges krizantém mennyiségének meghatározása

„Milyen szempont alapján dönti el, mennyi krizantémot rendel az ünnepi időszakra?”

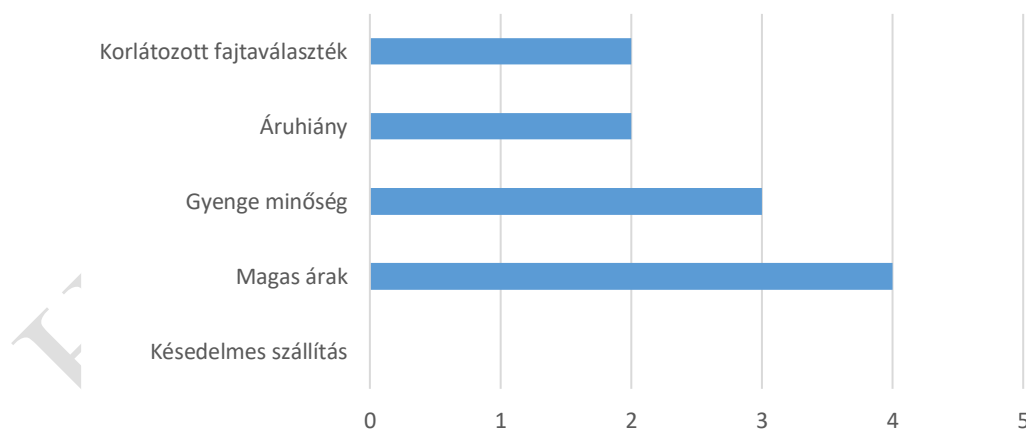
A válaszok szerint 3 virágüzlet az előző évek értékesítési adatai alapján, míg 2 a vásárlói előrendelésekre támaszkodva határozza meg a rendelt mennyiséget, ezzel elősegítve a felesleges készlet halmozását és a kínálat pontosabb igazítását.

4.1.4.5. A beszerzés során fellépő problémák

„Milyen jellegű problémákkal találkozik leggyakrabban a beszerzés során? (Több válaszlehetőség is megadható)”

A válaszadó virágüzletek elsősorban a magas árakra hívták fel a figyelmet a beszerzés során (4 válasz). Ezen kívül 3-an a gyenge minőséget is megemlítették, amit bár nem túl gyakori jelenségként észlelnek, de erősen meg tudja nehezíteni a növény értékesítését. További 2-2 jelölést kapott az áruhiány és korlátozott fajtaválaszték, mint problémák a beszerzést illetően (27. ábra).

27. ábra: A problémák szemléltetése, amellyel a beszerzés során találkoznak a kutatásban résztvevő virágüzletek (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.4.6. Az előforduló minőségi problémák

„Minőségi problémák esetén jellemzően melyek fordulnak elő? (Több válaszlehetőség is megadható)”

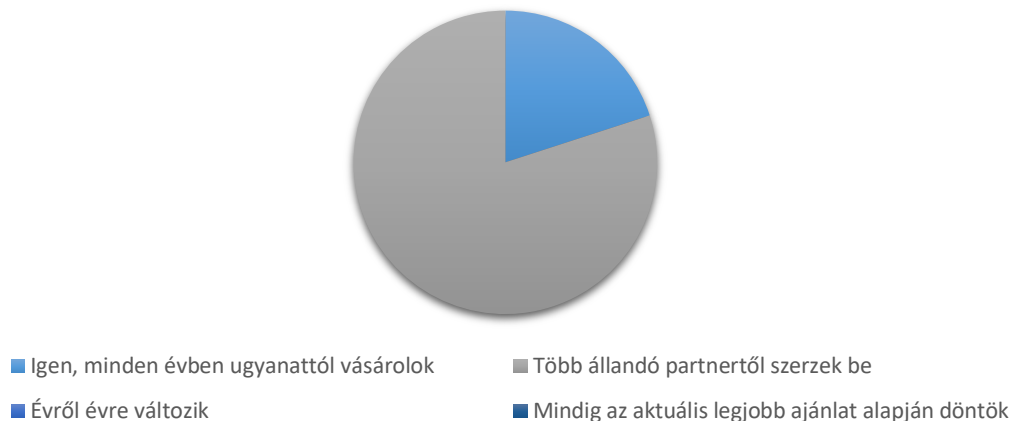
A válaszok alapján a torzult virágzat (2 válasz), illetve a lombozat sárgulása (2 válasz) vagy kártevők, kórokozók által okozta elváltozás számít gyakoribb minőségi problémának (2 válasz). A fejletlen virágzat és az elszíneződés a virágzaton is előforduló probléma (1-1 válasz).

4.1.4.7. A virágüzletek hosszútávú beszállítói

„Van-e állandó, hosszútávú beszállítója krizantémra?”

A megkérdezett virágüzletek nagy többsége (4 válasz) több állandó partnertől szerzi be az árut, míg 1 (Krisztián Kvety/Virág) minden évben ugyan attól a termeszttől vásárol (18. ábra). Ezek az adatok alátámasztják, hogy a virágüzletek és beszállítók vagy termeszttők között akár személyes kapcsolat, de a bizalom mindenképp fenn áll.

28. ábra: A válaszok megoszlása a virágüzletek kérdőívének 28. kérdésére, miszerint “Van-e állandó, hosszútávú beszállítója?” (Forrás: Saját kép, 2025)

4.1.4.8. Igény a hazai termesztesú árura

„Milyen arányban részesítí előnyben a hazai termesztesú krizantémokat a külföldiekkel szemben?”

A kapott válaszok alapján a virágüzletek szorosán együttműködnek a hazai termeszttőkkel. A Krisztián Kvety/Virág kizárólag hazai forrásból szerzi be az értékesítésre szánt krizantémot. A Zumix Kvetinárstvo és a Kvetinárstvo Bea többségben hazai, kisebb részben import virággal dolgozik. A Miren Flower és a Flowex Kvety fele-fele arányban vásárol hazai és külföldi árut egyaránt az egész évet tekintve, azonban ha az őszi időszakra koncentrálunk, akkor elmondásuk alapján ők is a hazai termeszttőket részesítik előnyben.

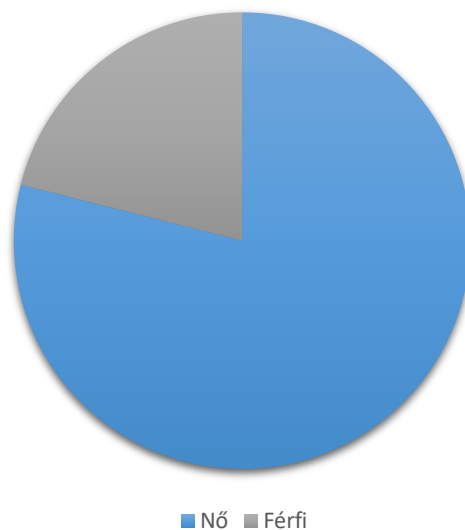
4.2. A vásárlók számára készült kérdőív eredményei és értékelése

4.2.1. Általános kérdések

4.2.1.1. Az válaszadók nem szerinti eloszlása

A kutatásban résztvevők száma 114 fő. A válaszadók közül 90 személy nő (79 %), míg 24 (21 %) személy férfi volt. A nemek szerinti megoszlást a 29. ábrán kördiagram segítségével szemléltettem.

29. ábra: A vásárlói kérdőívet kitöltők nem szerinti eloszlása (Forrás: Saját kép, 2025)

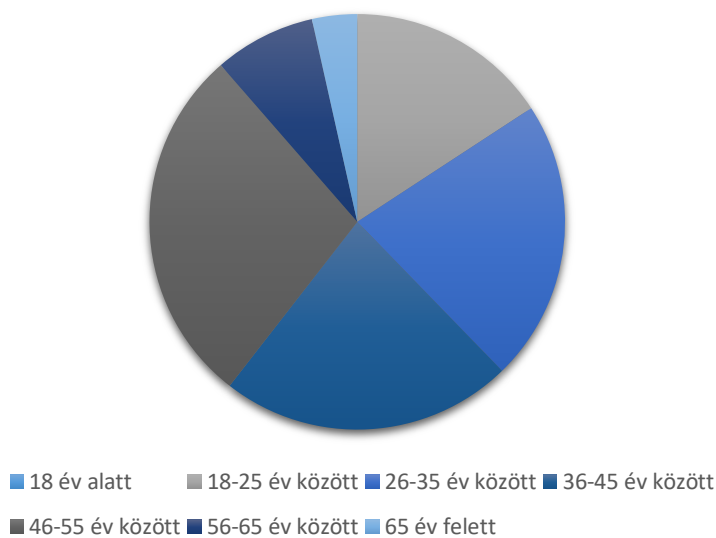
4.2.1.2. A válaszadók életkora

A válaszadók életkor szerinti megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a legtöbben a 46-55 éves korcsoportba tartoznak (32 fő). míg a legkevesebben a 65 év feletti kategóriában szerepelnek (4 fő). A 36-45 éves korosztály 26 főt, a 26-35 évesek 25 főt, míg a 18-25 évesek 18 főt képviselnek. Az 56-65 éves korcsoportból 9 fő vett részt a felmérésben, 18 év alatti válaszadó pedig nem volt. Az életkori megoszlás jól szemlélteti, hogy a kitöltők többsége középkorú volt, ezt grafikusán a 30. ábrán mutatom be, valamint a 4. táblázatba szemléltetem a kérdőívet kitöltő személyek nem és korosztály szerinti megoszlását.

4. táblázat: A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek megoszlása nem és korosztály szerint (Forrás: Saját szerkesztés, 2025)

Korosztály	Nő	Férfi	Összesen	%
18 év alatt	0	0	0	0
18-25 év között	11	7	18	15,79
26-35 év között	23	2	25	21,93
36-45 év között	20	6	26	22,81
46-55 év között	30	2	32	28,07
56-65 év között	5	4	9	7,89
65 év felett	1	3	4	3,51
Résztevők	90	24	114	100

30. ábra: A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek életkor szerinti megoszlása (Forrás: Saját kép, 2025)

4.2.1.3. A vásárlók legmagasabb iskolai végzettsége

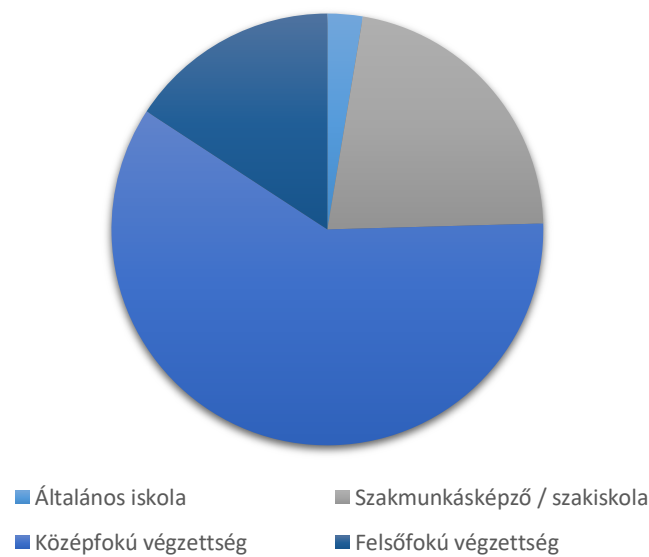
A kutatásban résztvevők legmagasabb iskolai végzettsége a következő formában oszlott meg:

- általános iskola: 3 fő
- Szakmunkásképző / szakiskola: 25 fő
- Középfokú végzettség: 68 fő

- Felsőfokú végzettség: 18 fő

Ezek alapján megállapítható, hogy a válaszadók többsége (68 fő, 59,65%) középfokú végzettséggel rendelkezik, 25 fő (21,93%) szakmunkásképzőben vagy szakiskolában végzett, 18 fő (15,79%) felsőfokú végzettséggel rendelkezik, illetve 3 fő (2,63%) pedig általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A legmagasabb iskolai végzettséghez tartozó eredményeket a 31. ábrán mutatom be.

31. ábra: A válaszadó személyek megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint
(Forrás: Saját kép, 2025)

4.2.1.4. A vásárlók lakhelye

A vásárlói kérdőívet kitöltő 114 személy, Dél-Szlovákia, komáromi járásának, 15 különböző településről származik. A válaszadók 53,50%-a (61 fő) városban, illetve 46,50%-a (53 fő) pedig falun él. A megnevezett városok között Komárom (Komárno), Ógyalla (Hurbanovo), Gúta (Kolárovo), Naszvad (Nesvady), Újvár (Nové Zámky) és községek között Szentpéter (Svätý Peter), Marcelháza (Marcelová), Izsa (Iža), Csallóközarányos (Zlatná na Ostrove), Vék (Vík), Perbete (Pribeta), Virt (Virt), Megyerics (Čalovec), Bajcs (Bajč), Keszegfalva (Kameničná) szerepel. A 32. ábrán látható miként oszlanak meg a kutatásban résztvevők, lakhely szerint. A 33. ábrán láthatóak a helyszínek Szlovákián belül.

4.2.1.5. A virágvásárlási gyakoriság a válaszadók körében

„Milyen gyakran vásárol virágot?”

A válaszokból kiderült, hogy a kérdőívet kitöltő személyek leginkább alkalmanként (68 fő, 59,65%) vásárolnak virágot. A megkérdezettek közül 21 fő (18,42%) jelölte a havonta, 14 fő (12,28%) a hetente válaszlehetőséget. 11 fő (9,45%) pedig nem szokott virágot vásárolni. Ez grafikusan a 34. ábrán látható.

34. ábra: A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek válaszainak megoszlása a „Milyen gyakran vásárol virágot?” kérdésre (Forrás: Saját kép, 2025)

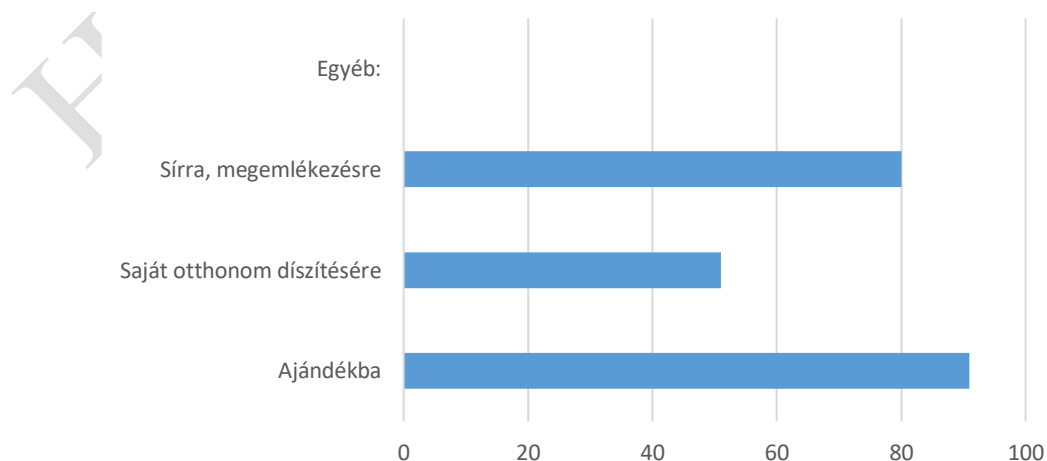

4.2.1.6. A vásárlók virágvásárlási célja

„Milyen céllal szokott virágot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)”

A válaszadók 87,5%-a (91 fő) főként ajándékozás céljából, 76,93%-a (80 fő) sírra, megemlékezésre és 49,04%-a (51 fő) pedig a saját otthona díszítésére vásárol virágot (35. ábra).

35. ábra: A válaszok szemléltetése a vásárlói kérdőív 6. kérdésére, miszerint „Milyen céllal szokott virágot vásárolni?” (Forrás: Saját kép, 2025)

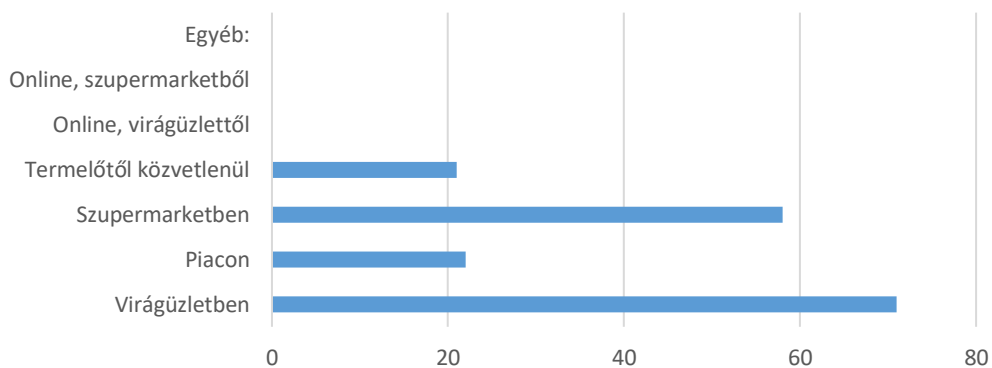

4.2.1.7. A vásárlók virágforrásai

„Hol szokott virágot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszadók több helyről is vásárolhatnak virágot, így az összesített válaszok száma meghaladja a kitöltők számát. A legtöbben virágüzletben szerzik be a virágokat (71 fő, 68,9%), amit a szupermarketek követnek (58 fő, 56,3%). A piacokon (22 fő, 21,4%) és közvetlenül a termelőktől (21 fő, 20,4%) kevesebben vásárolnak, míg online felületekről egyik válaszadó sem rendel virágot, ami a 36. ábrán látható.

36. ábra: A válaszok alakulása a vásárlói kérdőív 7. kérdésére, miszerint „Hol szokott virágot vásárolni?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

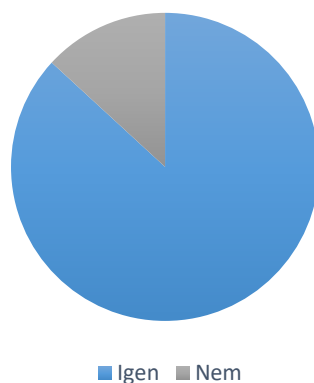
4.2.2. Kereslet a krizantém iránt

4.2.2.1. A vásárlók krizantém iránti érdeklődése

„Szokott krizantémot vásárolni?“

A kérdőívet kitöltő személyek döntő többsége, 99 fő (86,84%), szokott krizantémot vásárolni, míg 15 fő (13,16%) nem. Az eredmények a 37. ábrán követhetők.

37. ábra: A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 8. kérdésére, miszerint „Szokott krizantémot vásárolni?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

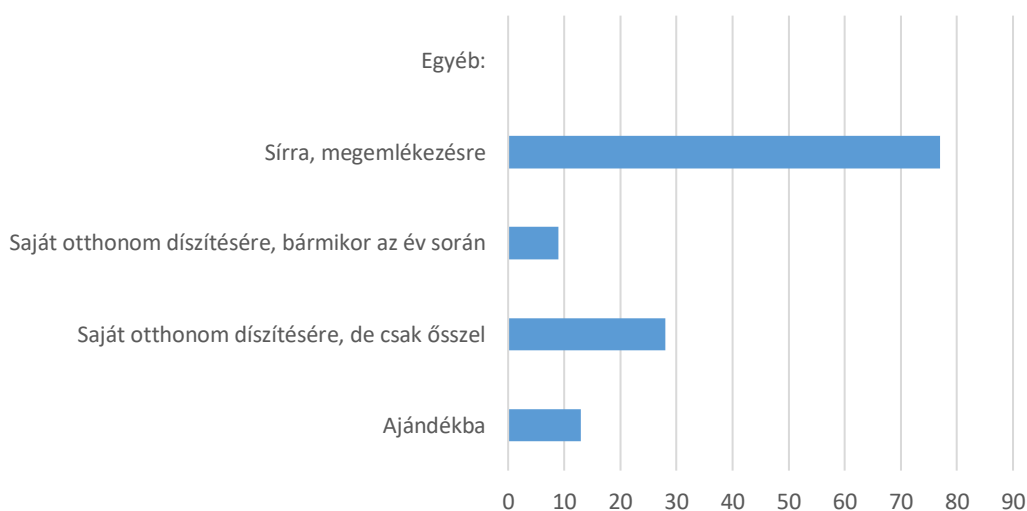

4.2.2.2. A krizantémvásárlási célok

„Milyen céllal szokott krizantémot vásárolni? (Több válaszlehetőség is megadható)“

Mivel a válaszadók több válaszlehetőséget is jelölhettek, így a válaszok száma több, mint a kérdőívet kitöltőké. Az eredményekből leolvasható, hogy főként megemlékezés céljával (77 fő, 77,78%) vásárolják. A következő leggyakoribb alkalmazása a krizantémnak a saját otthonuk díszítése volt az őszi időszakban (28 fő, 28,28%), amit az ajándékozási céllal történő felhasználás (13 fő, 13,13%) követett. A legkevesebb jelölést a „saját otthonom díszítésére, bármikor az év során“ lehetőség (9 fő, 9,09%) kapta. A válaszok alakulását a 38. ábra mutatja be.

38. ábra: A válaszok bemutatása a kérdőív 9. kérdésére, miszerint „Milyen céllal szokott krizantémot vásárolni?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

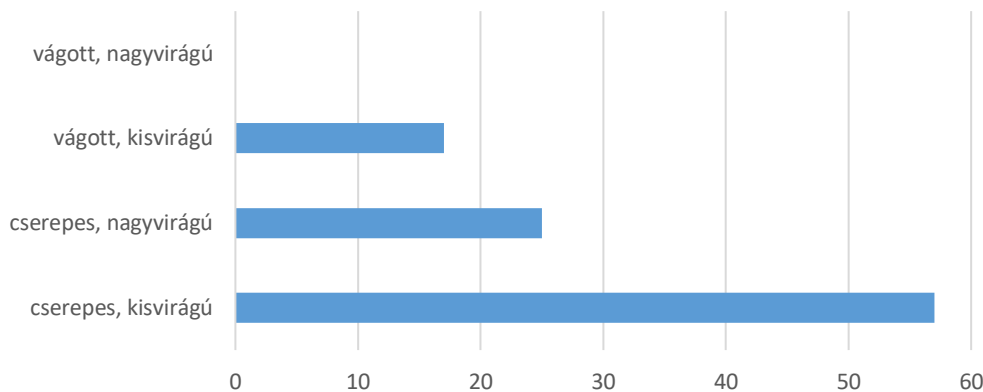

4.2.2.3. A krizantém típusok népszerűsége a vásárlók körében

„Milyen típusú krizantémot részesít előnyben az év folyamán?“

Az év folyamán a cserepes krizantém számít a legkeresettebbnek a vásárlók körében, azon belül is leginkább a kisvirágú típus (57 fő, 57,58%), ezt követően a nagyvirágú (25 fő, 25,25%). A vágott krizantém kevésbé számított népszerűnek, a kisvirágút 17 személy (17,17%) jelölte, míg a nagyvirágút senki sem választotta. A 39. ábrán látható a válaszok megoszlása.

39. ábra: A válaszok megoszlása a kérdőív 10. kérdésére, miszerint „Milyen típusú krizantémot részesít előnyben az év folyamán?” (Forrás: Saját kép, 2025)

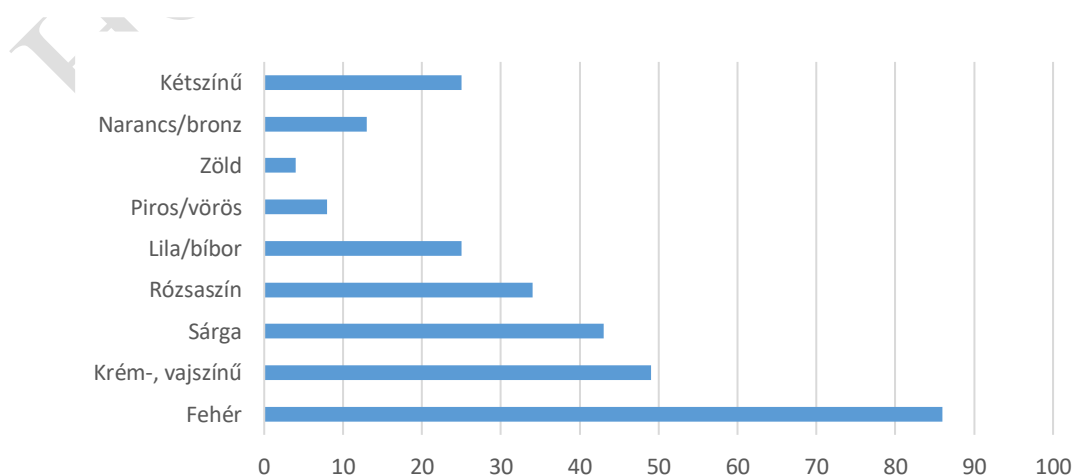

4.2.2.4. A legnépszerűbb színek a válaszadók szerint az év folyamán

„Milyen színű krizantémot részesít előnyben az év más időszakában (nem Mindenszentekre)? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A kérdőívet kitöltők több színt is megjelölhettek. A válaszok alapján legtöbben a fehér krizantémot részesítik előnyben az év más időszakaiban (86 fő, 86,87%). Ezt követi a krém- vagy vajszerű (49,48%) és a sárga (43 fő, 43,43%) virág. A rózsaszín, lila/bíbor és kétszínű krizantémok szintén viszonylag népszerűek voltak (34 fő, 34,34%, 25 fő, 25,25%, illetve 25 fő, 25,25%). A piros/vörös, narancs/bronz és különösen a zöld krizantémok kevésbé kedveltek, ezeket csak a válaszadók kisebb része jelölte (8 fő, 8,08%, 13 fő, 13,13%, illetve 4 fő, 4,04%). Az 11. kérdés eredményei a 40. ábrán követhetőek.

40. ábra: Az eredmények szemléltetése a kérdőív 11. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot részesít előnyben az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

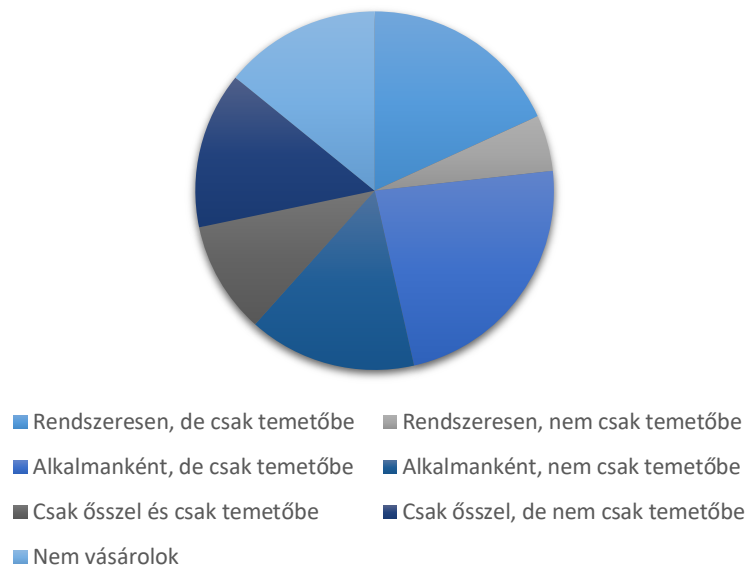
4.2.2.5. A krizantém vásárlás gyakorisága az év folyamán

„Milyen gyakran vásárol vágott krizantémot az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?“

Legtöbben alkalmanként, de csak temetőbe vásárolnak vágott krizantémot (23 fő, 23,23%). Ezt követően 18 fő (18,18%) jelölte a „rendszeresen, de csak temetőbe“, majd 15 fő (15,15%) az „alkalmanként, nem csak temetőbe“ választ. A „csak ősszel, de nem csak temetőbe“ és a „nem vásárolok“ lehetőség 14 fő (14,14%) választotta. Legkevesebben a „csak ősszel és csak temetőbe“ (10 fő, 10,10%) és a „rendszeresen, nem csak temetőbe“ (5 fő, 5,05%) lehetőséget jelölték. A válaszok eloszlását a 41. ábrán látható kördiagram mutatja be.

Az adatok alapján megállapítható, hogy a vágott krizantémot vásárló személyek (85fő) 60%-a (51 fő) csak temetőbe viszi a virágot.

41. ábra: A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 12. kérdésére, miszerint „Milyen gyakran vásárol vágott krizantémot az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

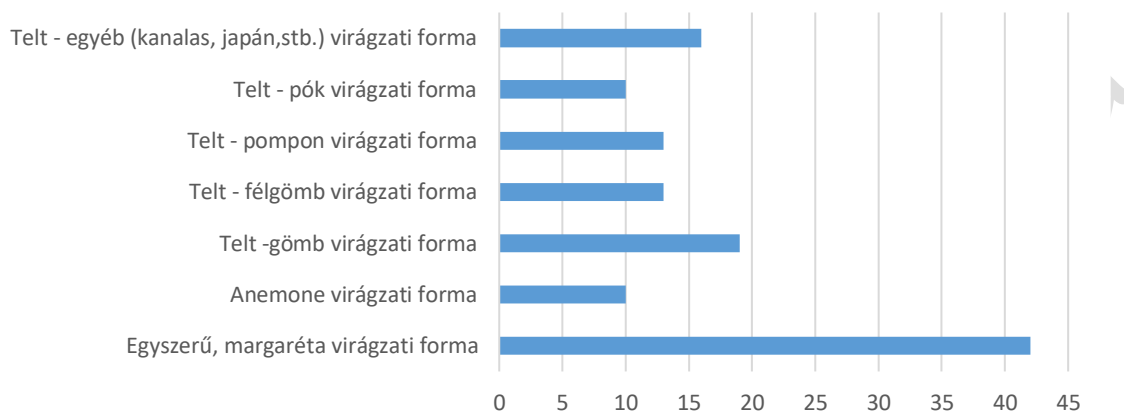
4.2.2.6. A válaszadók virágzati forma iránti igénye az év folyamán

„Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, milyen választ? (Több válaszlehetőség is megadható)“

A válaszadók több virágzati formát is megjelölhettek. Az eredmények szerint legtöbben az egyszerű virágzati formát kedvelik (42 fő, 49,41%) a mindenszenteki időszakon kívül. Ez után következik a telt – gömb virágzati forma (19 fő, 22,35%), a telt – egyéb (kanalas, japán, fantázia, ernyő, stb.) virágzati formák (16 fő, 18,82%), a telt – félgömb és a telt – pompon

virágzati forma (13 fő, 15,29%, 13 fő, 15,29%). A válaszadók kisebb része jelölte az anemone (10 fő, 11,76%) és telt – pók (10 fő, 11,76%) virágzati formákat. A virágzati formák népszerűségét a 42. ábrán szemléltetem.

42. ábra: A válaszok bemutatása a kérdőív 13. kérdésére, miszerint „Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, melyet választ?” (Forrás: Saját kép, 2025)

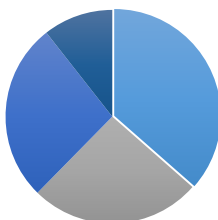

4.2.2.7. A kedvelt krizantém összeállítások a vásárlók számára

„Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, jellemzően milyen formában?”

Leginkább egy vagy néhány szálát vásárolnak önmagában (31 fő, 36,47%), de többen jelölték a vegyes virágcsokor, ahol a krizantém a „főszereplő” (23 fő, 27,6%) és az egy vagy néhány szálát, vágottzölddel díszítve lehetőséget (22 fő, 25,88%) is. A vegyes virágcsokor, ahol a krizantém kísérő szerepű kevésbé kedvelt (9 fő, 10,98%). A kapott válaszokat a 43. ábrán kördiagram segítségével mutatom be.

43. ábra: Az eredmények bemutatása a kérdőív 14. kérdésére, miszerint „ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, jellemzően milyen formában?” (Forrás: Saját kép, 2025)

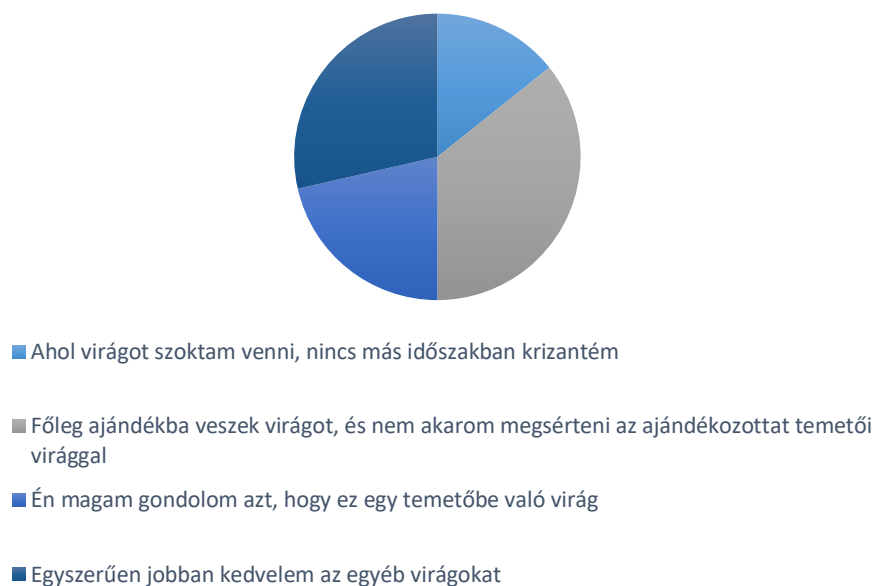
- Egy vagy néhány szálát önmagában
- Egy vagy néhány szálát csokorba kötve, zölddel díszítve
- Vegyes virágcsokorban, úgy, hogy a krizantém a főszereplő
- Vegyes virágcsokorban, úgy, hogy a krizantém alárendelt, kísérő szerepű

4.2.2.8. A krizantém mellőzésének okai

„Ha nem vásárol máskor vágott krizantémot, miért nem?“

Az a 14 személy, aki nem vásárol vágott krizantémot az év más időszakában a 12. kérdés szerint, azok többsége (5 fő, 35,71%) főleg ajándékba vesz virágot és nem szeretné megsérteni az ajándékozottat „temetői virággal“. 4 fő (28,57%), azért nem vásárol máskor vágott krizantémot, mert jobban kedvelnek más vágott virágokat, 3 fő (21,43%), pedig úgy véli, hogy ez temetőbe való virág. Ezen kívül 2 személy (14,29%), azt a válaszlehetőséget jelölte, hogy, ahol a virágot szokta venni, egyedül csak a mindenszenteki időszakban árusítanak vágott krizantémot. A válaszok alakulása a 44. ábrán látható.

44. ábra: A válaszok megoszlása a kérdőív 15. kérdésére, miszerint „Ha nem vásárol máskor vágott krizantémot, miért nem?“ (Forrás: Saját kép, 2025)

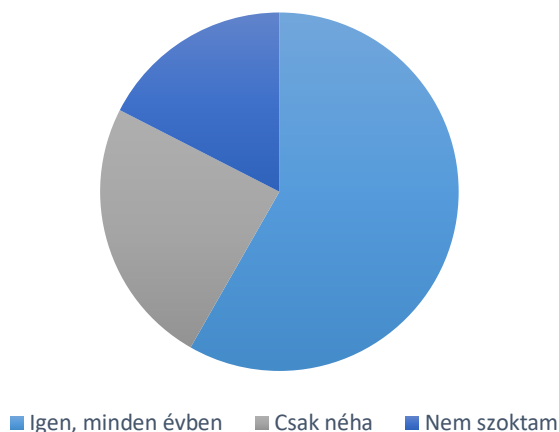
4.2.3. Keresleti változások a mindenszenteki időszakban

4.2.3.1. A vásárlók virágvásárlási szokása Mindenszentekkor

„Szokott-e virágot (nem csak krizantémot, hanem bármilyen virágot) vásárolni Mindenszentek alkalmával?“

A válaszadók túlnyomó többsége, azaz 60 fő (58,52 %) jelezte, hogy minden évben vásárol virágot Mindenszentek alkalmával. Ezen kívül 25 fő (24,27%) csak néha, 18 fő (17,48%) pedig egyáltalán nem szokott virágot vásárolni a kegyeleti ünnepek idején. A kapott válaszokat szemléltetem a 45. ábrán.

45. ábra: Az eredmények szemléltetése a 16. kérdésre, miszerint „Szokott-e virágot (nem csak krizantémot, hanem bármilyen virágot) vásárolni Mindenszentek alkalmával?” (Forrás: Saját kép, 2025)

4.2.3.2. A vásárlók krizantémvásárlási szokása Mindenszentekkor

„Szokott-e krizantémot vásárolni Mindenszentek alkalmával?”

A kérdésre, azok válaszoltak, akik az előző kérdésre az „igen, minden évben” vagy „csak néha” választ jelölték (85 fő). A kérdőívet kitöltő személyek közül 55 fő (64,70%) minden évben vásárol, míg 24 fő (28,24%) csak néha. További 6 fő (7,06%) pedig nem szokott krizantémot vásárolni a mindenszenteki időszakban. A válaszokat a 46. ábrán mutatom be.

46. ábra: A válaszok ábrázolása a vásárlói kérdőív 17. kérdéséhez, miszerint „Szokott-e krizantémot vásárolni Mindenszentek alkalmával?” (Forrás: Saját kép, 2025)

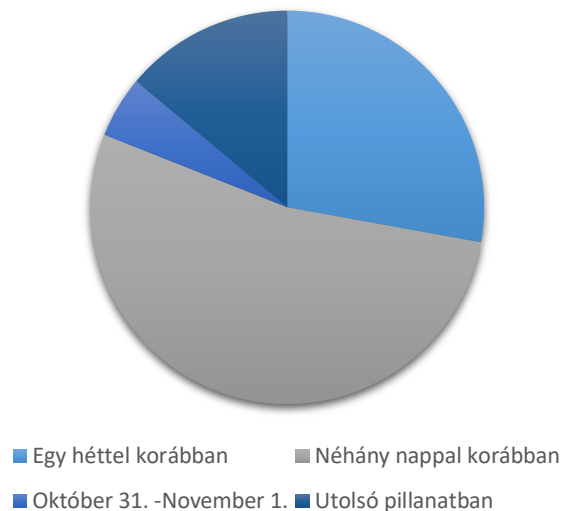

4.2.3.3. A vásárlók időzítése a virág beszerzésére

„Mikor szokta megvásárolni a Mindenszentekre szánt virágokat?”

Azok közül, akik vásárolnak Mindenszentek alkalmával krizantémot (79 fő), a válaszadók 53,16%-a (42 fő) néhány nappal az ünnep előtt szerzi be a megemlékezésre szánt virágokat. Egy héttel korábban vásárolja meg a növényeket 22 fő (27,45%), illetve 11 fő (13,92%) az utolsó pillanatra hagyja a vásárlást. Csupán 4 fő (5,06%) jelölte válaszában október 31. – november 1-ét. A 18. kérdés eredményei a 47. ábrán láthatók.

47. ábra: A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 18. kérdésére, miszerint “Mikor szokta megvásárolni a Mindenszentekre szánt virágokat?” (Forrás: Saját kép, 2025)

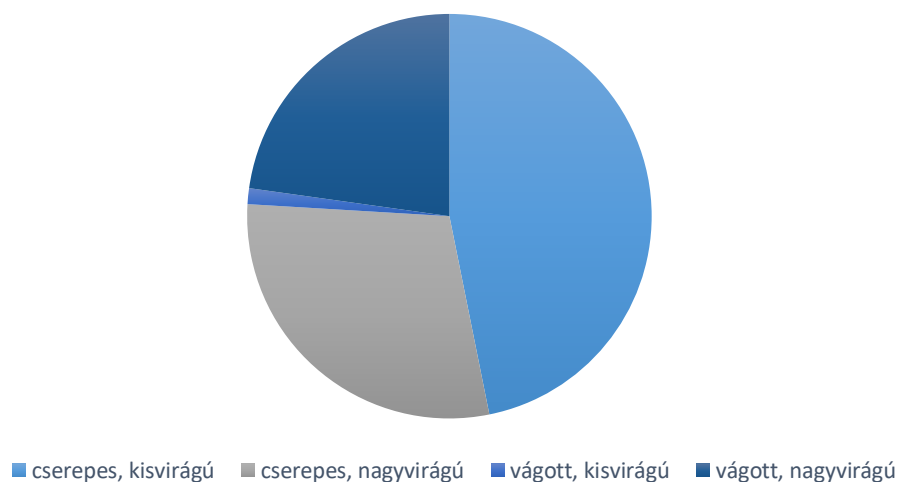

4.2.3.4. A vásárlók igénye a krizantém típusokat illetően

„Milyen típusú krizantémot vásárol ilyenkor leggyakrabban?”

A krizantémot vásárló válaszadók közül a legtöbben (37 fő, 46,84%) a cserepes kisvirágú és a cserepes nagyvirágú (23 fő, 29,11%) típust kedvelik a mindenszenteki időszakban. További 18 fő (22,78%) jelölte, hogy nagyvirágú vágott krizantémot vásárol ilyenkor leggyakrabban. A legkisebb érdeklődés a kisvirágú vágott krizantém iránt mutatkozott, csupán 1 fő (1,27%) jelölte. Az eredmények a 48. ábráról olvashatóak.

48. ábra: A válaszok bemutatása a vásárlói kérdőív 19. kérdésére, miszerint „Milyen típusú krizantémot vásárol ilyenkor leggyakrabban?” (Forrás: Saját kép, 2025)

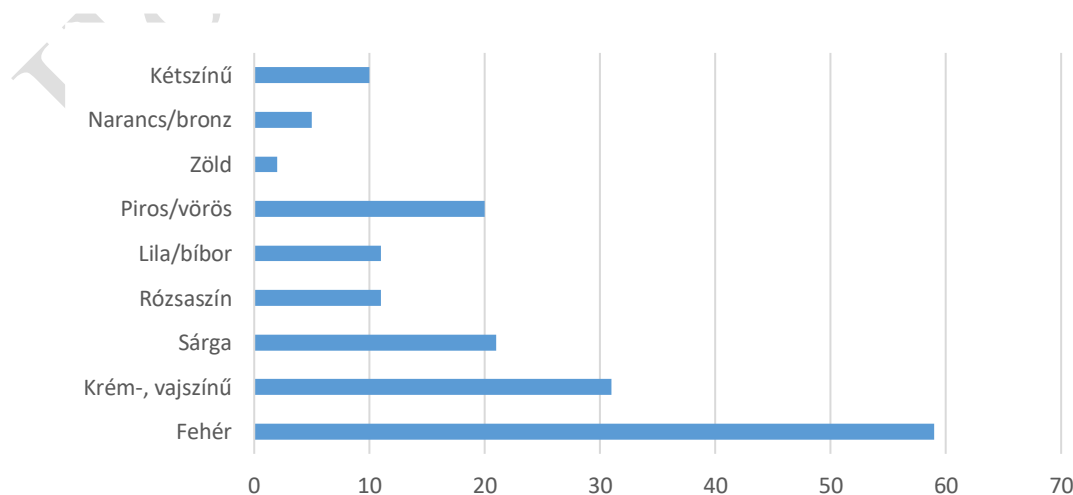

4.2.3.5. A legnépszerűbb virágszínek a vásárlók szerint Mindenszentekkor

„Milyen színű krizantémot részesít előnyben Mindenszentek idején? (Több válaszlehetőség is megadható)”

A válaszadók több színt is megjelölhettek ennél a kérdésnél. Megállapítható, hogy a legtöbben a fehér színű virágot kedvelik a mindenszenteki időszakban is (59 fő, 74,68%), amit a krém vagy vaj (31 fő, 39,24%) és a sárga (21 fő, 26,58%) színek követnek. További népszerű színek számít még a piros (20 fő, 25,32%), rózsaszín (11 fő, 13,92%), lila (11 fő, 13,92%), illetve kétszínű (10 fő, 12,66%) krizantémok. A legkevesebb jelölést a narancs vagy bronz (5 fő, 6,33%) és zöld (2 fő, 2,53%) színek kapták (49. ábra).

49. ábra: A válaszok ábrázolása a vásárlói kérdőív 20. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot részesít előnyben Mindenszentek idején?” (Forrás: Saját kép, 2025)

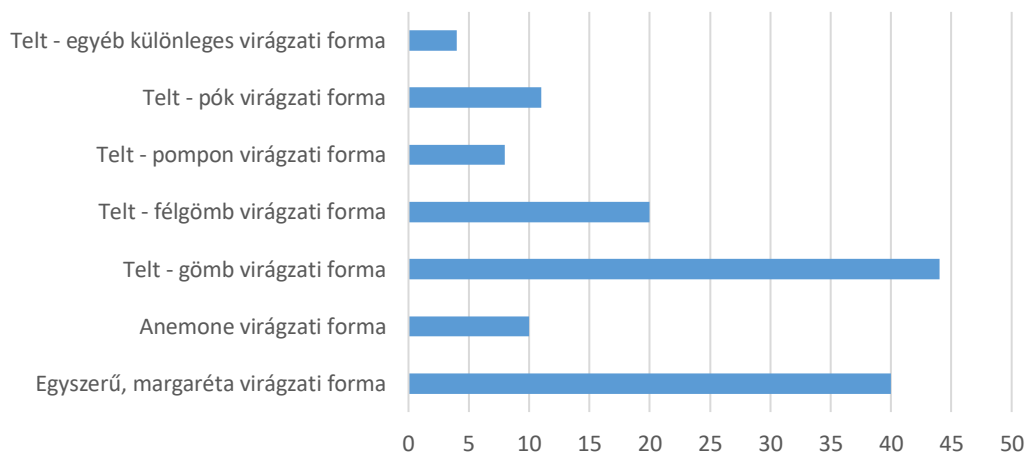

4.2.3.6. A virágzati formák népszerűsége Mindenszentek idején

„Milyen virágzati formát részesít előnyben Mindenszentek idején? (Több válaszlehetőség is megadható)”

A legnépszerűbb virágzati forma a mindenszenteki időszakban az eredmények szerint a telt – félgömb (44 fő, 55,70%) és egyszerű forma (40 fő, 50,63%). Ez után következik a telt – félgömb (20 fő, 25,32%), telt – pók (11 fő, 13,92%) és anemone (10 fő, 12,66%) virágzati forma. A telt – pompon és telt – egyéb különleges virágzati formák kevésbé voltak kedveltek a válaszadók körében (8 fő, 10,13% és 4 fő, 5,06%). A formák népszerűségét a 50. ábra mutatja.

50. ábra: A válaszok bemutatása a vásárlói kérdőív 21. kérdésére, miszerint „Milyen virágzati formát részesít előnyben Mindenszentek idején?” (Forrás: Saját kép, 2025)

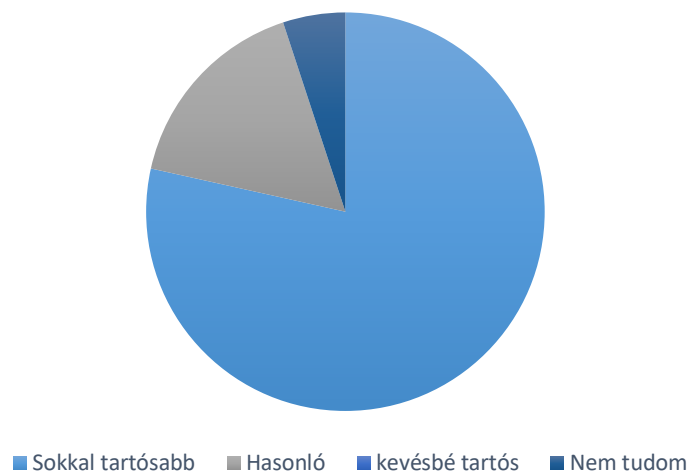

4.2.3.7. A krizantém tartóssága a vásárlók szerint

„Mennyire tartja tartós virágnak a krizantémet más vágott virágokhoz képest?”

A válaszadók túlnyomó többsége (62 fő, 78,48%) sokkal tartósabb virágnak tartja a krizantémet, míg 13 fő (16,46%) hasonlóan véli más vágott virágokhoz viszonyítva. 4 fő (5,06%) a „nem tudom” lehetőséget jelölte (51. ábra).

51. ábra: A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 22. kérdésre, miszerint „Mennyire tartja tartós virágnak a krizantémet más vágott virágokhoz képest?” (Forrás: Saját kép, 2025)

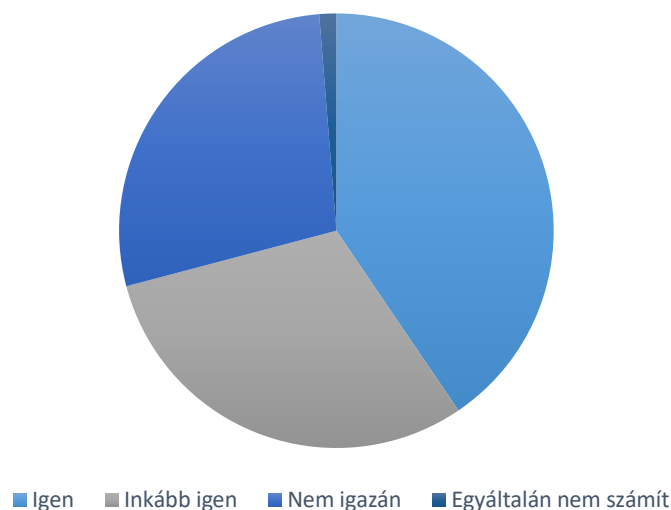
4.2.4. Beszerzés

4.2.4.1. A hazai termesztők fontossága a vásárlók számára

„Fontos Önnek, hogy a virág hazai termesztőktől származzon?”

A kérdőívet kitöltött személyek közül a legtöbben (32 fő, 40,51%) fontosnak tartják, hogy az általuk megvásárolt krizantém hazai termesztőktől származzon, valamint további 24 fő (30,38%) is az „inkább igen” válaszlehetőséget jelölte. A krizantém vásárlók 27,85%-ának nem igazán (22 fő), 1,27%-ának pedig egyáltalán nem fontos (1 fő), hogy a virág hazai termesztőktől származik-e. A válaszok megoszlása a 52. ábrán látható.

52. ábra: A válaszok szemléltetése a vásárlói kérdőív 23. kérdésére, miszerint „Fontos Önnek, hogy a virág hazai termesztőktől származzon?” (Forrás: Saját kép, 2025)

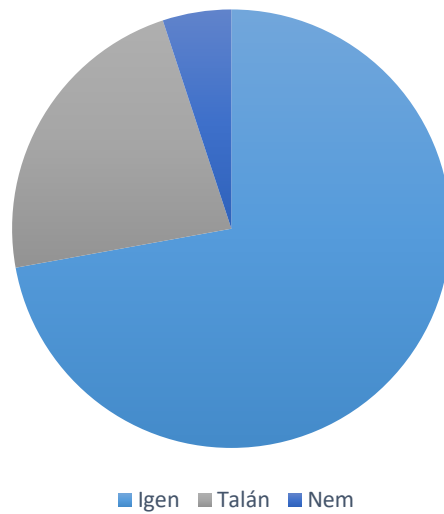

4.2.4.2. A válaszadók véleménye a hazai krizantém vásárlásának lehetőségéről

„Ha lenne lehetősége helyi termesztőtől közvetlenül vásárolni krizantémet, élne vele?”

A válaszadók nagy többsége (57 fő, 72,15%) igen, egy részük talán (18 fő, 22,78%) élne a lehetőséggel. Kisebb részük (4 fő, 5,06%) nem használná ki, ha lehetősége nyílna helyi termesztőtől vásárolni (53. ábra).

53. ábra: A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 24. kérdésére, miszerint „Ha lenne lehetősége helyi termesztőtől közvetlenül vásárolni krizantémet, élne vele?” (Forrás: Saját kép, 2025)

5. Következtetések és javaslatok

5.1. Következtetések

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy a krizantém meghatározó szerepet betöltő dísznövény a regionális virágpiacon. Mind a virágüzletek, mind a vásárlók válasza rámutattak arra, hogy a növény kereslete továbbra is erősen kötődik Mindenszentek ünnepéhez, mivel ehhez köthető az értékesítés csúcspontja. Ugyanakkor az is látható, hogy ugyan kisebb mértékben, de a krizantém jelen van az egész év folyamán a kereskedelemben.

A virágüzletek kérdőíves eredményei alapján elmondható, hogy a megkérdezett vállalkozások túlnyomó része hosszabb ideje működik, ami azt is jelenti, hogy sok éves tapasztalattal rendelkeznek. A legtöbb megkérdezett vállalkozás kis létszámú és elsősorban a magánszemélyek kiszolgálását célozza, de többen együtt dolgoznak intézményekkel, óvodákkal és iskolákkal. A boltok mindegyike Komáromban és annak szűk vonzaskörzetében működnek.

Maga a krizantém az összes üzlet kínálatában szerepel, de más-más sajátosságok jellemzik a krizantém értékesítését az év folyamán, illetve mindenszentek idején. A kutatásban résztvevők között jelen van olyan virágbolt is, amely csupán a fő szezonban forgalmaz krizantémot. Ezzel szemben a többi virágüzlet kihasználja annak lehetőségét, hogy más típusokat áruljon, mint például a vágott, kisvirágú fajtákat, amelyek csokorba kötve szépen tudnak díszíteni bármikor az év folyamán. A virágzati formák közül a gömb, az egyszerű, margaréta és félgömb forma a legkiemelkedőbb az év folyamán de jelen vannak az anemone, a pók és a pompon fajták is.

A színeket tekintve nincs jelentős különbség az időszakok között. A vásárlók és virágüzletek részéről is a fehér, krém és sárga színek a leginkább kedveltek, de a felmérés alapján fény derült kisebb eltérésekre. Míg az üzletek a három legnépszerűbb szín után a rózsaszín, lila és zöld színeket említették, mint keresett színek az év folyamán, addig a vásárlók a fehér, krém, sárga és rózsaszín árnyalatokat követően, sorrendbe a kétszínű, lila, narancs, piros és zöld színeket találták fontosnak. A mindenszenteki időszakra vonatkozóan is akadtak különbségek a színeket és típusokat illetően. A virágüzletek egyértelműen a vágott, nagyvirágú fajták keresletnövekedéséről számoltak be a legnagyobb mértékben. Ezzel szemben a vásárlók véleményéből arra lehet következtetni, hogy legtöbben a cserepes típust részesítik előnyben. A csúcsidezőszak meghatározó színeit tekintve is található némi eltérés a sorrendet illetően. A három fő szín után a vásárlók rangsorolásában a piros, lila, és rózsaszín tónusok

jelentek meg, csak ezután következtek a kétszínű, narancs és zöld színárnyalatok. A virágüzletek, úgy vélekedtek, hogy a narancs és a kétszínű népszerűbbnek bizonyul a piros, lila és rózsaszín színeknél.

A keresleti csúcs, kétséget kizáróan október második felére, illetve Mindenszentek hetére összpontosul. A virágüzletek egy része már október elején megkezdte a felkészülést, azonban a forgalom döntő többsége néhány nap alatt zajlik le. A keresletnövekedés mértékét az üzletek nagyjából 75-100%-osra becsülte. A legtöbb bolt nem tapasztalt jelentős változást a vásárlói igényeket illetően, mivel évről évre ugyan azt a szintet, ugyan azt a típust, fajtát választják, amit akár 5-10 évvel azelőtt is. Ez erősen utal a krizantém hagyománykövető jellegére. A krizantém robbanásszerű keresletnövekedése ugyanakkor nincs befolyással más virágfajok értékesítésére, mivel az ünnepi alkalmakra, köszöntésekre a vásárlók kimondottan más vágottvirágokat részesítenek előnyben. Ezt alátámasztja az is, ami a vásárlói kérdőívből adódik, hogy sokan, azért nem vásárolnak szezonon kívül krizantémot, mert a növényen ragadt a „temetői virág” címke.

A virágüzletek beszerzési szokásai azt mutatják, hogy a vállalkozások szívesen dolgoznak együtt helyi termesztőkkel, akik a hagyományos termesztést folytatnak, míg az év másik felében importból biztosítják az árut. A beszállítók kiválasztásában olyan tényezők játszanak szerepet, mint a megbízhatóság, a személyes kapcsolat, valamint az ár és a minőség. A legtöbb üzlet több beszállítóval dolgozik együtt, ami a rugalmasságot és az ellátásbiztonságot növeli.

A vásárlói kérdőív eredményei jól kiegészítik a kereskedői oldal tapasztalatait. A kutatásban résztvevő vásárlók többsége környékbeli és alkalmanként vásárol virágot, elsősorban ajándékozási és megemlékezési céllal. Közülük 86,84% vásárol krizantémot, jellemzően mindenszentek idején. Az év többi részében a vásárlás ritkább, és leginkább temetői felhasználásra korlátozódik. A virág legfőbb felhasználási célja tehát továbbra is a megemlékezés, ami erősen befolyásolja a növényről alkotott társadalmi képet.

A vásárlói szokások tekintetében a cserepes, kisvirágú krizantém a legnépszerűbb. A mindenszenteki ünnepre a legtöbben néhány nappal az ünnep előtt szerzik be a virágot, ami komoly kihívást jelent a kereskedőknek. A krizantém tartósságát a válaszadók nagy többsége kimagaslónak ítélte, ami előnybe helyezi a fajt más vágott virágokkal szemben. További fontos eredménynek tekinthető, hogy a vásárlók közel háromnegyede fontosnak tartja a hazai eredetet és nyitott lenne közvetlenül a termesztőtől vásárolni.

A termesztők számára a felmérés egyértelműen azt mutatja, hogy a krizantém iránt állandó és kiszámítható kereslet mutatkozik, különösen a vágott nagyvirágú és cserepes kisvirágú típusok esetében. A fehér, krémszínű és sárga fajták iránt a legnagyobb a kereslet a mindenszenteki időszakban. Ezen kívül érdemes a kínálatba rózsaszín vagy lila árnyalatokat is beilleszteni, amelyek egyre inkább teret nyernek. A gömb és egyszerű margarétavirágú virágformák továbbra is vezető helyzetben vannak, ugyanakkor az egyéb típusok, mint a pók, pompon és anemone iránt is tapasztalható érdeklődés.

5.2 Javaslato

A termesztők számára célszerű a fajtaválasztékot úgy alakítani, hogy az összhangban legyen a hagyományos igényekkel, de egyben nyitott maradjon az újdonságokra is. A hazai termesztésű krizantém iránt meglévő bizalom és a kereslet indokolja, hogy a termesztők bátran bővítsék a termesztési területüket.

A virágüzletek és a kereskedelemben résztvevők számára javasolt a jelenlét erősítése az online térben, különösen a közösségi médiában. Itt lehetőség nyílna inspiráló tartalmakkal növelni a krizantém értékét, és elmozdítható lenne a „temetői virág” szerepből az általános dísznövény irányába. Ehhez a folyamathoz hozzájárulhatnak akár virágkötészeti bemutatók vagy egyéb csúcsidőszakon kívüli rendezvények, ahol a virág megjeleníthető.

6. Összefoglalás

Szakedolgozatomban a krizantém kiskereskedelmi forgalmazását és vásárlói szokásokat vizsgáltam Révkomárom térségében. A kutatás különösen hasznos adatokat szolgáltat a regionális virágpiac szereplői számára. A vásárlói igények és kereslet alakulásának ismerete nemcsak a virágüzleteknek nyújthat fontos információkat, hanem a termesztoők számára is irányt mutathat például a fajtaválasztásban. A vásárlói szokások feltérképezése segítheti a termesztoőket abban, hogy olyan típusú és színű krizantémokat állítsanak elő, amelyek iránt magas kereslet mutatkozik. Mindez hozzájárulhat a hazai dísznövénytermesztés versenyképességének növeléséhez.

A kutatás elvégzéséhez két különálló, de azonos logikai sorrendet követő kérdőívet készítettem. Az egyik a vásárlók, a másik pedig a virágüzletek megkérdezésére szolgált. A hasonló kérdések segítségével információt kaphattam mindkét fél nézőpontjáról és összehasonlíthattam azokat. A kérdőívek feleletválasztós formában készültek, hogy megkönnyítsem a kitöltés és a feldolgozás folyamatát is. A felmérés papír alapon történt, a kérdőívek több helyen is elérhetőek voltak a vásárlók számára. A virágüzletek esetében személyesen kerestem fel a válaszadókat. Az összegyűjtött adatokat Microsoft Excel program segítségével dolgoztam fel és értékeltem ki.

A kérdőíves felmérésben összesen 114 vásárló és 5 virágüzlet vett részt. Az értékelt eredmények alapján megállapítható, hogy a krizantém kereslete a régióban az őszi időszakban egyértelműen nő és Mindenszentekkor a legmagasabb. Felhasználását tekintve főleg sírdíszként alkalmazzák, csak kevesebben vásárolják otthoni dekorációnak. A virágüzletek és vásárlók visszajelzései szerint a legkeresettebb a cserepes kisvirágú, és a vágott, nagyvirágú típus, valamint a fehér, krém és sárga szín. Az üzleteseknek nagy mennyiségű árut kell biztosítaniuk az ünnepekre és többségük, mégha csak ilyenkor is, de a hazai termesztoőktől szerzi be a mindenszenteki krizantémot. Ez a lépés kölcsönösen előnyös tud lenni mindkét fél számára, azonban az is kiderült, hogy a hazai áruval kapcsolatban hamarabb tapasztalnak minőségbeli problémákat mint az import esetén.

A kutatás továbbfejlesztéseként érdemes lenne a kérdőívet szélesebb körben elérhetővé tenni (például online formában), és akár országos szinten vizsgálni az eredményeket. Ezáltal pontosabb és átfogóbb képet lehetne kapni a krizantém iránti kereslet és kínálat alakulásáról, vagy akár a térségek közti különbségekről. A szélesebb körű vizsgálat eredményei a termesztoők és a virágüzletek számára is hasznos iránymutatást adhatnának a jövőre nézve.

Össességében elmondható, hogy a krizantém iránti kereslet időszakos jellege továbbra is meghatározó és a vásárlói szokások erősen hagyományörzőek, akár szín, akár forma terén. A virág hosszú tartóssága, széles fajtaválasztéka és a hagyományos termesztés lehetősége, olyan tényezők, amelyek segítségével a hazai termesztők hatékonyan le tudnák fedni a halottak napi piaci csúcsidőszak teljes keresletét.

7. Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni konzulens tanáromnak, Dr. Honfi Péternek az értékes tanácsokat, a szakmai iránymutatást, a támogatást, a sok türelmet, valamint, hogy szabadidejét rám fordítva hozzájárult a szakdolgozatom megírásához.

Horjánová Alexandra

8. Irodalomjegyzék

- (1) Anderson, N.O. (1987): *Reclassification of the Genus Chrysanthemum L.* Minnesota: HortScience 22(2):313.
- (2) Anderson, N.O. (2007): Chrysanthemum. In: Anderson, N.O.: *Flower Breeding and Genetics*. Dordrecht: Springer. DOI: 10.1007/978-1-4020-4428-1_14.
- (3) Bozsik A., Bujáki G., Bürgés Gy., Czencz K., Deli J., Folk Gy., Hunyadi K., Ipsits Cs., Járfás J., Kadlicskó S., Kiss J., Koppányi M., Kozma E., Kövics Gy., Lánszki I., Németh L., Petrányi I., Pécsi S., Péntes B., Pintér Cs., Radócz L., Reisinger P., Sáringer Gy., Szabolcs J., Szalay-Marzsó L., Takács A., Tomcsányi E., Tóth A., Tóth I., Virányi F., Glits M., Horváth J., Kuroli G. és Petróczi I. (szerk.) (1997): *Növényvédelem*. Budapest: Mezőgazda Kiadó.
- (4) Budayné Örvössy M., Gombás A., Gombosné Tormuth E., Gyarmathy S. dr. Honfi P., dr. Paksy Zs., Sebestyén R., Schmidt P., Topor G. és Tóth E.(szerk.) (2008): *Krizantém*. Budapest: Mezőgazda kiadó.
- (5) Burbidge, F. W. (1885): *The Chrysanthemum: Its History, Culture, Classification and Nomenclature*. London: Wynam and Sons Printers.
- (6) Darras, A. (2021): *Overview of the dynamic role of specialty cut flowers in the international cut flower market*. Horticulturae. 7(3), 51. DOI: 10.3390/horticulturae7030051.
- (7) Domonkos Király K., Farkas P. és Fail J. (2018): *A nyugati virágtripsz (Frankliniella occidentalis (Pergande, 1895))*. Budapest: Mezőgazdasági kiadó.
- (8) Dowrick, G. J., (1953): *The chromosomes of Chrysanthemum*. Bayfordbury: John Innes Horticultural Institution.
- (9) Erős-Honti Zs. (2018): *A kertészeti növények alaktana. Egyetemi jegyzet*. Budapest: Szent István Egyetem Kertészettudományi Kar.
- (10) Griesbach, I. (szerk.) (2023): *International statistics flowers and plants 2023*. Hetvenegyedik kiadás. Hohenheim: International Association of Horticultural Producers.
- (11) Gyuricza Cs. (2008): *Az újra felfedezett zöldtrágyázás*. Agrofórum, 19. évf., 7. szám.
- (12) Hadizadeh, H., Samiei, L. és Shakeri, A. (2022): *Chrysanthemum, an ornamental genus with considerable medicinal value: A comprehensive review*. South African Journal of Botany DOI: 10.1016/j.sajb.2021.09.007.
- (13) Hao, D-C., Song, Y., Xiao, P., Zhong, Y., Wu, P. és Xu, L. (2022): *The genus Chrysanthemum: Phylogeny, biodiversity, phytometabolites, and chemodiversity*. Plant Sci. 13:973197 DOI: 10.3389/fpls.2022.97319.

- (14) Hieke, K. (1971): *Chryzantémy*. Praha: Tisková, ediční a propagační služba.
- (15) Honfi P. (2006): *Szabadföldi krizantémok díszítőértéke, télállósága és termesztéstechnológiája. Doktori értekezés*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Doktori Iskola, növénytermesztési és kertészeti tudomány.
- (16) Horinka T. (2010): *Kertészeti növények komplett tápanyagellátása*. Budapest: Kertészek kis/ Nagy áruháza Kft.
- (17) Hudec, K., Gutten, J., Mihók, J., Tancík, J. és Neupauer, J. (2023): *Encyklopédia chorób, škodcova výživy záhradníckych rastlín*. České Budějovice: Kurent, s.r.o.
- (18) Kumar, V., Hatan, E., Bar, E., Davidovich-Rikanati, R., Doron-Faigenboim, A., Spitzer-Rimon, B., Elad, Y., Alkan, N., Lewinsohn, E. és Oren-Shamir, M. (2020): *Phenylalanine increases chrysanthemum flower immunity against Botrytis cinerea attack*. The Plant Journal, vol. 104 (1).
- (19) Leinfelder, J. (1994): *Dendranthema (syn. Chrysanthemum), Chrysantheme*. In: Röber, R. (szerk.): *Topfpflanzenkulturen*. Stuttgart: Eugen Ulmer GmbH & Co. pp. 217-228.
- (20) Mándoki Z., Fail J. (2007): *Növényházi polifág kártevők*. Budapesti Corvinus Egyetem, Kertészettudományi Kar, Rovartani Tanszék. Agroinform, 16 (2). pp. 14–15.
- (21) Mathis, R. (1982): *The evolution of Chrysanthemum in Europe*. In: Lemattre, P. (szerk.): *Symposium on Chrysanthemum*. Acta Horticulturae No. 125, pp. 13-20). International Society for Horticultural Science. DOI: 10.17660/ActaHortic.1982.125.1.
- (22) Molnár A., Szabó Á., Fail J., Kis K. és Péntes B. (2011): *A tripszek (Thysanoptera) természetes ellenségeinek hatékonyságát befolyásoló tényezők, hajtatott paprika-állományban*. Budapest: Növényvédelem 47 (1).
- (23) Pan, B., Du, Y., Chen, Q., Wang, Y., Chen, L., Li, H., Huang, C. és Gao, K. (2025). *China's chrysanthemum in the global market: Evaluating the international competitiveness and influencing factors*. Frontiers in Sustainable Food Systems, 9, 1521709. DOI: 10.8839/fsufs.2025.1521709.
- (24) POWO (2025). *Plants of the World Online*. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. Published on the Internet.
- (25) Smith, J. (1984): *History of the Chrysanthemum*. Egyesült Királyság: National Chrysanthemum Society.
- (26) Szántó M., és Honfi P. (2016): *Vágottkrizantém*. In: Tillyné A. – Honfi P. (szerk.): *Növényházi dísznövénytermesztés – egyetemi jegyzet*. Budapest: Szent István Egyetem Kertészettudományi Kar Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék. pp.79–92.

- (27) Tóth E. K., Kriston É., Krizbai L., Bisztray Gy. D., Polgár Zs., Wolf I., Horváth L., Palkovics L. és Balázs E. (2013): *Viroidok okozta növénybetegségek. Hazai helyzetkép.* Keszthely: Georgikon for Agriculture a Multidisciplinary Journal in Agricultural Science, vol. 17 (1).
- (28) Turcsányi G.(szerk.) (1995): Fészekvirágzatúak. In: Turcsányi G.(szerk.): *Mezőgazdasági növénytan.* Budapest: Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó. pp. 339-344.
- (29) Volf, M., Matouš, J., Vít, J. (1981): Trvalky kvitnúce v jeseni. In: Volf, M. (szerk.) *Kvetinárstvo.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství. pp. 326–329.
- (30) Vonsik I. (2006): *A krizantém termesztése és növényvédelme.* Balassagyarmat: Dr. Vonsik Imre krizantém kertészete.

9. Táblázatok és ábrák jegyzéke

9.1. Táblázatok

1. táblázat: Legfontosabb vágottkrizantém-termesztő országok	4
2. táblázat: A kutatásba bevont virágüzletek felsorolása	38
3. táblázat: A vásárlók számára készített kérdőív elérhetőségének helyszínei	39
4. táblázat: A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek megoszlása nem és korosztály szerint	54

9.2. Ábrák

1. ábra: Az európai vágottkrizantém-exportot szolgáltató országok eloszlása	4
2. ábra: A krizantém virágzati típusai	6
3. ábra: <i>Chrysanthemum indicum</i>	7
4. ábra: <i>Chrysanthemum morifolium</i>	7
5. ábra: A japán császári ház címere	9
6. ábra: A Chrysanthemum-rend	9
7. ábra: Robert Fortune, aki behozta Európába a pompon virágzati típust	10
8. ábra: A krizantém – levélfonálféreg (<i>Aphelenchoides rizema-bosi</i>) kártételének tünetei....	15
9. ábra: A nyugati virágtripsz kártétele a krizantém virágzatán	16
10. ábra: <i>Puccinia horiana</i> telepek a krizantém levél fonáki oldalán	18
11. ábra: A <i>Botrytis cinerea</i> konídiumtartó gyebevonata a krizantém virágzatán	19
12. ábra: A krizantém virágzati típusai	34
13. ábra: A krizantém virágzati típusai	36
14. ábra: A Flowex Kvetty virágüzlet kínálata 2025.10.25-én	38
15. ábra: A Miren Flower virágüzlet kínálata 2025.10.25-én	39
16. ábra: A megkérdezett virágüzletek működési idejének megoszlása	41
17. ábra: A megkérdezett virágüzletek alkalmazottai számának megoszlása	42
18. ábra: A megkérdezett virágüzletek versenytársai jelenlétének szemléltetése	43
19. ábra: A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 6. kérdésére, miszerint „Kik alkotják az Ön vásárlói körét?”	43
20. ábra: A megkérdezett virágüzletek online jelenlétének bemutatása	44
21. ábra: A válaszok bemutatása a virágüzletek kérdőívének 9. kérdésére, miszerint „Milyen krizantém típusokat értékesít?”	45

22. <i>ábra</i> : A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 12. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók az év során?”	46
23. <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása a virágüzletek kérdőívének 13. kérdésére, miszerint „Milyen virágforma a legnépszerűbb a vásárlói körében?”	47
24. <i>ábra</i> : A válaszok ábrázolása a virágüzletek kérdőívének 17. kérdésére, miszerint „A keresletnövekedés mely típusú krizantémokra a legjellemzőbb?”	48
25. <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása virágüzletek kérdőívének 18. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot keresnek leginkább a vásárlók a mindenszenteki időszakban	48
26. <i>ábra</i> : A virágüzletek krizantém szolgáltatóinak megoszlása	50
27. <i>ábra</i> : A problémák szemléltetése, amellyel a beszerzés során találkozhatnak a kutatásban résztvevő virágüzletek	51
28. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a virágüzletek kérdőívének 28. kérdésére, miszerint „Van-e állandó, hosszútávú beszállítója?”	52
29. <i>ábra</i> : A vásárlói kérdőívet kitöltők nem szerinti eloszlása	53
30. <i>ábra</i> : A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek életkor szerinti megoszlása	54
31. <i>ábra</i> : A válaszadó személyek megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint	55
32. <i>ábra</i> : A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek megoszlása lakhely szerint	56
33. <i>ábra</i> : A vásárlói kérdőív 4. kérdéséhez tartozó eredményeknél szereplő települések megjelölése a térképen	56
34. <i>ábra</i> : A vásárlói kérdőívet kitöltő személyek válaszainak megoszlása a „Milyen gyakran vásárol virágot?”	57
35. <i>ábra</i> : A válaszok szemléltetése a vásárlói kérdőív 6. kérdésére, miszerint „Milyen céllal szokott virágot vásárolni?”	57
36. <i>ábra</i> : A válaszok alakulása a vásárlói kérdőív 7. kérdésére, miszerint „Hol szokott virágot vásárolni?”	58
37. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 8. kérdésére, miszerint „Szokott krizantémot vásárolni?”	58
38. <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása a kérdőív 9. kérdésére, miszerint „Milyen céllal szokott krizantémot vásárolni?”	59
39. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a kérdőív 10. kérdésére, miszerint „Milyen típusú krizantémot részesít előnyben az év folyamán?”	60
40. <i>ábra</i> : Az eredmények szemléltetése a kérdőív 11. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot részesít előnyben az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?”	60
41. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 12. kérdésére, miszerint „Milyen gyakran vásárol vágott krizantémot az év más időszakában (nem Mindenszentekre)?”	61

42. <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása a kérdőív 13. kérdésére, miszerint „Ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, milyen választ?”	62
43. <i>ábra</i> : Az eredmények bemutatása a kérdőív 14. kérdésére, miszerint „ha vásárol máskor is (nem Mindenszentekre) vágott krizantémot, jellemzően milyen formában?”	62
44. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a kérdőív 15. kérdésére, miszerint „Ha nem vásárol máskor vágott krizantémot, miért nem?”	63
45. <i>ábra</i> : Az eredmények szemléltetése a 16. kérdésre, miszerint “Szokott-e virágot (nem csak krizantémot, hanem bármilyen virágot) vásárolni Mindenszentek alkalmával?”	64
46. <i>ábra</i> : A válaszok ábrázolása a vásárlói kérdőív 17. kérdéséhez, miszerint „Szokott-e krizantémot vásárolni Mindenszentek alkalmával?”	64
47. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 18. kérdésére, miszerint “Mikor szokta megvásárolni a Mindenszentekre szánt virágokat?”	65
48. <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása a vásárlói kérdőív 19. kérdésére, miszerint „Milyen típusú krizantémot vásárol ilyenkor leggyakrabban?”	66
49. <i>ábra</i> : A válaszok ábrázolása a vásárlói kérdőív 20. kérdésére, miszerint „Milyen színű krizantémot részesít előnyben Mindenszentek idején?”	66
50. <i>ábra</i> : <i>ábra</i> : A válaszok bemutatása a vásárlói kérdőív 21. kérdésére, miszerint „Milyen virágzati formát részesít előnyben Mindenszentek idején?”	67
51. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 22. kérdésre, miszerint „Mennyire tartja tartós virágnak a krizantémot más vágott virágokhoz képest?”	68
52. <i>ábra</i> : A válaszok szemléltetése a vásárlói kérdőív 23. kérdésére, miszerint „Fontos Önnek, hogy a virág hazai termesztőktől származzon?”	68
53. <i>ábra</i> : A válaszok megoszlása a vásárlói kérdőív 24. kérdésére, miszerint „Ha lenne lehetősége helyi termesztőtől közvetlenül vásárolni krizantémot, élne vele?”	69

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Alexandra Horjánová
A Hallgató Neptun kódja: IE0JD9
A dolgozat címe: A krizantém kiskereskedelmi forgalmazása
Révkomárom térségében, különös tekintettel a
Mindenszentek ünnepi időszakára
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kertészettudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. év 11. hó 06. nap

Hallgató aláírása

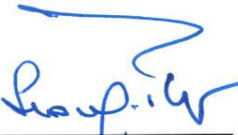
NYILATKOZAT

Alexandra Horjánová (hallgató Neptun azonosítója: IE0JD9) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2025. év november hó 8. nap

Dr. Honfi Péter
belső konzulens

---

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Alexandra Horjánová
Neptun-kódja:	IE0JD9
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: .....
Tantárgy neve/kódja*:	
A munka címe:	A krizantém kiskereskedelmi forgalmazása Révkomárom térségében, különös tekintettel a Mindenszentek ünnepi időszakára

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrekció, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
fordítás, szakirodalom keresés	ChatGPT	Szakirodalmi áttekintés
segítségkérés a formázásban	ChatGPT	Tartalomjegyzék, oldalszámítás, képbeszúrás

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve,	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

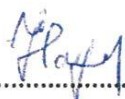
Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....
.....
.....
.....

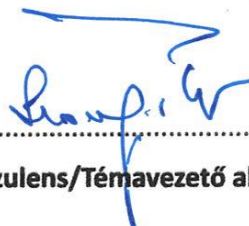
4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Ógyalla, 2025. 11. hó 06. nap

Hallgató aláírása

Konzulens/Témavezető aláírása